

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslakia. Esitykseen sisältyvät ehdotukset niiksi tekijänoikeuslain muutoksiksi, jotka aiheutuvat tietokantojen oikeudellisesta suojasta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä.

Digitaalisessa muodossa olevien tietokantojen digitaalinen kopiointi yksityiseen käyttöön ei olisi sallittua. Laillisen käyttäjän oikeudesta valmistaa kappaleita tietokannasta annettaisiin erityissäännökset.

Lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset, joiden mukaan työ- ja virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuihin tietokantoihin kohdistuva tekijänoikeus siirtyisi työnantajalle samalla tavoin kuin tietokoneohjelmiin kohdistuva tekijänoikeus.

Niin sanottua luettelosuojaa koskevaan pykälään lisättäisiin erityinen kohta, joka koskisi direktiivin mukaista tietokantojen erityissuojaa saavia tietokantoja, jotka ovat uusi suojakohde. Näitä ovat sellaiset tietokannat, joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa henkistä tai taloudellista panostusta.

Luettelosuojan suoja-aikaa koskevat sään-

nökset ehdotetaan yhdenmukaistettaviksi direktiivin säännösten kanssa. Luettelosuojan soveltamisala jäisi ennalleen, mutta direktiivin mukaista erityissuojaa saavien tietokantojen suoja ulotettaisiin kaikista Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin tietokantoihin.

Rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rangaistavaksi tulee ansiotarkoituksessa tapahtuva tietokantojen erityissuojan vakava loukkaaminen.

Lakiehdotuksen mukaan nykyisin suojattujen luetteloiden, tietokantojen ja muiden töiden suoja laajenisi kattamaan myös yleisön saataviin saattamisen ja suojatuiksi tulisi tietokantoja, jotka eivät aikaisemmin ole olleet suojattuja tai joiden suoja on lakannut. Näistä syistä ehdotetaan, että lakiin otetaan siirtymäsäännökset, joilla suojataan sellaisten henkilöiden ja yhteisöjen asemaa, jotka ovat aloittaneet vapaan aineiston käytön ennen lain voimaantuloa tai ryhtyneet olennaisiin toimenpiteisiin aineiston käyttämiseksi.

Tarkoitus on, että esityksen mukaiset lainmuutokset tulisivat voimaan 31 päivänä joulukuuta 1997.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Nykyinen tilanne	4
1.1. Lainsäädäntö	4
1.2. Tietokantojen suoja	5
2. Tietokantadirektiivi ja siitä aiheutuvat muutokset tekijänoikeuslakiin	7
2.1. Tietokantadirektiivi	7
2.2. Direktiivin säännökset ja niiden täytäntöönpano	8
2.3. Työsuhteessa luodut tietokannat	15
2.4. Erityisten siirtymäsäännösten tarve	16
3. Asian valmistelu	16
4. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset	17
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	18
1. Lakiehdotusten perustelut	18
1.1. Tekijänoikeuslaki	18
1.2. Rikoslain 49 luku	20
2. Voimaantulo	20
LAKIEHDOTUKSET	
1. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta	22
2. Laki rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta	24
LIITTEET	
Liite 1	
Rinnakkaistekstit	
1. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta	25
2. Laki rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta	28

Liite 2

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi, annettu 11 päivänä maaliskuuta 1996, tietokantojen oikeudellisesta suojasta 96/9/EY

Liite 3

Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Lainsäädäntö

Tunnustamalla tekijöiden oikeuden määrätä teostensa hyväksikäytöstä yhteiskunta kannustaa luovaa toimintaa. Kulttuurihyödykkeiden tuotannon ja saatavuuden edellytysten turvaaminen luo pohjaa kansalliselle kulttuurille ja yhteiskunnalliselle kehitykselle.

Tekijänoikeus ja lainsäädäntöön otetut tekijänoikeuden lähioikeudet edistävät tekijöiden ja lähioikeuksien haltijoiden oikeuksia ja samalla henkisten tuotteiden tuotantoa ja levitystä.

Kulttuurin sekä viestintä- ja informaatioteollisuuden monet tuotteet ovat tekniikan keinoin tehokkaasti monistettavissa ja levitettävissä. Tuottajien ja kustantajien asemaa turvaamalla tekijänoikeus tukee myös investointeja ja kauppaa.

Tekijänoikeuden taloudellinen merkitys on huomattava. Sitä on selvitelty Suomessa ja muissa maissa. Tekijänoikeudellisten alojen yhteisen jalostusarvon osuus teollisuusmaiden bruttokansantuotteesta on noin kolme prosenttia. Suomessa nämä alat työllistivät jakeluketju mukaan luettuna noin kolme prosenttia työvoimasta.

Suomen voimassa oleva tekijänoikeuslaki (404/1961) on annettu vuonna 1961. Lakiin on sen säätämisen jälkeen tehty lukuisia muutoksia. Tekijänoikeuslain kanssa samaan aikaan annettu erillinen laki oikeudesta valokuvaan (405/1961) kumottiin vuoden 1995 laajan osittaisuudistuksen yhteydessä. Tekijänoikeuslain soveltamisesta on annettu tarkempia säännöksiä tekijänoikeusasetuksella (574/1995).

Tekijänoikeuden kohteena on kirjallinen tai taiteellinen teos. Suojan saamiseksi teoksen tulee ylittää niin sanottu teoskynnys eli yltää teostasoon. Suojattu teos on tekijänsä luovan työn omaperäinen tulos.

Tekijänoikeus tuottaa tekijälle sekä taloudellisia että hänen henkilöönsä liittyviä moraalisia oikeuksia. Taloudellisia oikeuksia koskevan perussäännöksen mukaan tekijällä

on yksinomainen oikeus määrätä teoksensa kappaleiden valmistamisesta ja teoksen saatamisesta yleisön saataviin. Teoksen kappaleiden valmistamista on tallentaminen ja kopioiminen millä tahansa teknisellä menetelmällä. Teoksen kappaleen valmistamisena pidetään lain mukaan myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Teoksen saattamista yleisön saataviin puolestaan ovat julkinen esittäminen ja näyttäminen sekä teoksen kappaleiden levittäminen esimerkiksi myymällä, vuokraamalla tai lainaamalla. Julkiseen esittämiseen sisältyvät sekä elävät esitykset että radio- ja televisiolähetykset.

Tekijänoikeuteen on laissa tehty monia rajoituksia. Rajoitukset perustuvat sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin yhteiskunnallisiin syihin. Rajoitukset sisältyvät tekijänoikeuslain 2 lukuun. Laissa on säännöksiä myös oikeuksien siirtymisestä. Tekijänoikeus on voimassa tekijän elinajan ja 70 vuotta hänen kuolinvuotensa päättymisestä.

Tekijänoikeuslain 5 luvussa säädetään eräistä tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista, joista keskeisimmät ovat esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien, kuvataallenteiden tuottajien ja radio- ja televisioyriyten oikeudet. Näitä kutsutaan yleisesti naapurioikeuksiksi tai lähioikeuksiksi. Lähioikeuksien suojakohteena ei ole teos, vaan muu suoritus, kuten esittävän taiteilijan kohdalla teoksen esitys ja äänitteen valmistajan kohdalla äänitallenne.

Lähioikeuksiin kuuluu edellä mainittujen oikeuksien lisäksi Suomessa ja muissa Pohjoismaissa niin sanottu luettelosuoja. Luetoille, taulukoille ja muille vastaaville töille, joihin on yhdistelty suuri määrä tietoja, annetaan suojaa jäljentämisestä vastaan.

Tekijänoikeuden loukkaaminen on rangaistava teko, josta voidaan tuomita rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 §:n tai tekijänoikeuslain 7 luvun mukainen seuraamus. Tahallisesti ansiotarkoituksessa tehdystä loukkauksesta, tekijänoikeusrikoksesta, tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Luvattomasta käytöstä suoritettavasta hyvityksestä ja vahingon korvaamisesta on

tekijänoikeuslaissa erityissäännöksiä.

Tekijänoikeuslainsäädäntöä sovelletaan Suomesta peräisin oleviin suojan kohteisiin. Suojan ulottaminen muista maista peräisin oleviin kohteisiin on järjestetty kansainvälisillä sopimuksilla.

Tekijänoikeuden keskeisin kansainvälinen sopimus on Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (SopS 79/1986). Sopimus on tehty vuonna 1886 ja sitä on tarkistettu keskimäärin joka kahdeskymmenes vuosi. Bernin sopimuksen pääperiaatteina ovat kansallinen kohtelu ja vähimmäissuoja. Muista sopimusvaltioista peräisin oleville teoksille on myönnettävä sama suoja kuin omien kansalaisten teoksille. Tärkeimpiin suojatasoelvoitteisiin kuuluvat velvollisuus myöntää tekijöille reproduktio-oikeus eli kappaleiden valmistamisoikeus, esitysoikeus ja yleisradio-oikeus. Bernin sopimusta hallinnoi Maailman henkisen omaisuuden järjestö WIPO.

Myös lähioikeuksien kansainvälistä suojaa on järjestetty valtioiden välisillä sopimuksilla. Kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien ja radioyhteyksien suojaamisesta (SopS 56/1983) eli niin sanottu Rooman sopimus tehtiin vuonna 1961.

Joulukuun 20 päivänä 1996 päättyneessä WIPO:n koolle kutsumassa diplomaattisessa konferenssissa tehtiin kaksi uutta kansainvälistä yleissopimusta, WIPO:n tekijänoikeus-sopimus ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimus, joilla Bernin sopimuksella ja Rooman sopimuksella luotu kansainvälinen suoja saataan vastaamaan teknologian kehityksen vaatimuksia.

Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleis-sopimuksen GATT:n niin sanotun Uruguayn kierroksen päätteeksi tehtiin Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen (SopS 5/1995) liitteisiin sisältyvä sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kaupan liittyvistä näkökohdista eli niin sanottu TRIPS-sopimus. Tämä sopimus sisältää eräitä uusia tärkeitä aineellisia määräyksiä sekä muun muassa väärökset oikeuksien täytäntöönpanosta ja valtioiden välisten riitojen ratkaisemisesta.

Suomen liittyttyä Euroopan talousalueesta (ETA) tehtyyn sopimukseen ja muutettua tekijänoikeuslainsäädäntönsä silloin voimassa olleiden Euroopan yhteisön tekijänoikeutta koskevien direktiivien mukaiseksi annettiin tekijänoikeuslain 65 §:n nojalla asetus tekijänoikeuslain soveltamisesta eräissä tapauk-

sisssa Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin suojan kohteisiin (575/1995).

1.2. Tietokantojen suoja

Yleistä. Teoksista, tiedoista tai muusta aineistosta muodostuvat kokoelmat voivat olla tekijänoikeussuojan kohteena tai niihin voi kohdistua tekijänoikeuslain 49 §:n mukainen luettelosuoja.

Tekijänoikeus. Jotta teoksia tai muuta aineistoa sisältävä kokoelma voisi olla tekijänoikeuden kohteena, sen tulee täyttää tekijänoikeuden saamisen yleiset edellytykset. Vain omaperäinen kokoelma, joka on tekijänsä luovan työn tulos, voi olla tekijänoikeudellisesti suojattu teos. Kokoelmien kohdalla luova panos voi ilmetä erityisesti kokoelmaan sisällytetyn aineiston valinnassa ja järjestelyssä.

Kokoelman tekijänoikeus kohdistuu itse kokoelmaan mutta ei sen sisältönä oleviin teoksiin tai muuhun aineistoon. Kokoelmaan mahdollisesti sisältyviin teoksiin kohdistuu oma tekijänoikeutensa. Tekijänoikeuslain 5 §:ssä on teoksista muodostuvia kokoelmia eli kokoomateoksia koskeva erityissäännös, jossa edellä sanottu periaate on vahvistettu. Säännöksen mukaan sillä, joka yhdistämällä teoksia tai teosten osia on aikaansaanut kirjallisen tai taiteellisen kokoomateoksen, on siihen tekijänoikeus, mutta hänen oikeutensa ei rajoita oikeutta ensiksi mainittuihin teoksiin.

Myös Bernin sopimuksessa on teoksista muodostuvia kokoelmia koskeva vastaava määräys. Sopimuksen 2 artiklan 5 kappaleen mukaan kirjallisten tai taiteellisten teosten kokoelmia, kuten tietosanakirjoja ja kokoomateoksia, jotka sisältönsä valinnan ja järjestelyn puolesta ovat henkisen luomistyön tuotteita, suojataan sellaisinaan, supistamatta kokoelmiin sisältyvien teosten tekijöille kuuluvia oikeuksia.

Tekijänoikeudellisesti suojattu kokoelma voi olla teknisesti monenlaisessa muodossa. Kokoelma voi olla esimerkiksi painettuna kirjan muotoon tai se voi olla tallennettuna äänitteelle tai kuvataallenteeseen, cd-romiin, tietokonelevykkeelle tai tietokoneen muistiin.

Esimerkkejä tekijänoikeudellisesti suojatuista teoksista muodostuvista kokoelmista ovat tietosanakirjat ja monet muut hakuteokset, sanoma- ja aikakauslehdet, kirjalliset

kokoomateokset, kuten antologiat, sekä tietokoneohjelmien kokoelmat ja monet multimediatuotteet. Esimerkkejä tiedoista tai muusta aineistosta muodostuvista kokoelmista, jotka voivat saada tekijänoikeudellista suojaa, ovat tilastojulkaisut, myyntiluettelot ja matkailuesitteet.

Tekijänoikeus teoksista ja muusta aineistosta muodostuviin kokoelmiin kuuluu tekijälle, joka on saanut kokoelman aikaan. Jos kaksi tai useampi on yhdessä luonut teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia, kuuluu tekijänoikeus heille tekijänoikeuslain 6 §:n mukaan yhteisesti. Tekijänoikeus on luovutettavissa toiselle. Esimerkiksi työsopimuksessa voi olla ehto, jonka mukaan työtehtäviä täytettäessä luodun teoksen tekijänoikeus siirtyy kokonaan tai osittain työnantajalle.

Erityisesti tietokoneympäristössä on tietojen kokoelmia ryhdytty kutsumaan tietokannoiksi. Tietokannan keskeisiin ominaisuuksiin kuuluu se, että tietokantaan kootut tiedot ovat järjestelmän avulla helposti ja nopeasti haettavissa. Ei ole välttämätöntä, että tietokanta on tietokoneen muistissa tai muulla digitaalisella tallenteella. Tietokanta voi olla tulostettu tai alunperin tuotettu paperille tai muuhun analogiseen alustaan tai välineeseen.

Erityisesti digitaalisessa muodossa olevien tietojen kokoelmien tuotannon, kaupan ja käytön jatkuvasti kasvavan taloudellisen merkityksen vuoksi kokoelmien tekijänoikeudellisen suojan vahvistaminen ja varmistaminen on viime vuosina ollut kansainvälisten neuvottelujen kohteena, ja asiasta on otettu uusiin kansainvälisiin sopimuksiin määräyksiä.

TRIPS-sopimuksen 10 artiklan 2 kappaleeseen on otettu määräys, jonka mukaan tietoja tai muuta aineistoa sisältäviä tietokoneella luettavassa tai muussa muodossa olevia kokoelmia ("compilations of data or other material"), jotka sisältönsä valinnan tai järjestelyn perusteella muodostavat henkisen luovan työn tuloksen, suojataan sellaisenaan. Suoja ei ulotu tietoihin tai aineistoon, eikä se rajoita itse tietoihin tai aineistoon mahdollisesti kohdistuvaa tekijänoikeutta.

Vastaava määräys otettiin joulukuussa 1996 tehdyn WIPOn tekijänoikeussopimuksen 5 artiklaan.

Luettelosuoja. Monet paljon tietoja ja muuta aineistoa sisältävät kokoelmat, joiden aikaansaaminen vaatii suurta työmäärää ja

muuta panostusta, eivät kuitenkaan ole tekijänoikeudellisesti suojattuja. Niiden kopiointi voi suuresti vahingoittaa kokoelman valmistajan taloudellisia etuja. Tällaisten kokoelmien suojasta on tekijänoikeuslakiin otettu erityissäännös. Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisesti luetteloa, taulukkoa, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, ei valmistajan suostumuksetta saa jäljentää, ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ julkaisiin. Suoja-aika päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui.

Tämä niin sanottu luettelosuoja ei sulje pois suojan kohteena olevaan työhön mahdollisesti kohdistuvaa tekijänoikeutta. Lakiin on otettu nimenomainen säännös, jonka mukaan tekijänoikeuteen voidaan nojata, jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena.

Luettelosuoja kohdistuu töihin, joihin on yhdistelty suuri määrä tietoja. Suojan ainoa kriteeri on yhdisteltyjen tietojen suuri määrä. Suoja on riippumaton sisällön valinnan tai järjestelyn kriteereistä ja mahdollisesta omaperäisyydestä. Esimerkkejä luettelosuojan kohteista ovat puhelinluettelot, tilastot, tuoteluettelot ja aikataulut. Luettelosuoja voi kohdistua myös kokoelmaan, jonka sisältönä on tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia tai luettelosuojan kohteena olevia luetteloita.

Suurin osa tietokannoista on luettelosuojan kohteena. Tämän suojan ulkopuolelle jäävät vain sellaiset tietokannat, joihin yhdisteltyjen tietojen määrä on säännöksessä edellytettyä määrää pienempi.

Luettelosuojakin kohdistuu vain itse luetteloon, taulukkoon tai muuhun vastaavaan työhön mutta ei siihen yhdisteltyihin tietoihin. Suoja on tekijänoikeuden antamaa suojaa suppeampaa jäljentämissuojaa. Työtä ei saa valmistajan suostumuksetta jäljentää. Luettelossa olevia yksittäisiä tietoja saa vapaasti käyttää muussa yhteydessä.

Useita tekijänoikeuslain 2 luvussa olevia tekijänoikeuden rajoituksia koskevia säännöksiä sovelletaan 49 §:n 2 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaan vastaavasti luettelosuojaan. Koska luettelosuoja on jäljentämissuojaa, nämä rajoitussäännökset koskevat asian luonteen mukaisesti luettelosuojan kohteen kopiointia.

Oikeus kuuluu työn valmistajalle. Valmistajana pidetään sitä yritystä tai yhteisöä, jonka piirissä suojan kohteena oleva työ tuotetaan. Jollei työn valmistajana ole yritys tai

yhteisö, oikeus kuuluu sille henkilölle, joka työn kokoa. Luettelosuoja säännöksen mukainen oikeus on vapaasti luovutettavissa.

Tekijänoikeuslain 64 §:n 7 momentin mukaan luettelosuoja koskevassa lain 49 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Suojaa annetaan työn valmistajan kansallisuudesta riippumatta.

Luettelosuoja on Pohjoismaiden tekijänoikeuslainsäädännön erityispiirre. Suomen luettelosuoja säännöstä vastaava säännös on Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan laeissa, mutta ei Pohjoismaiden ulkopuolella.

2. Tietokantadirektiivi ja siitä aiheutuvat muutokset tekijänoikeuslakiin

2.1. Tietokantadirektiivi

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 11 päivänä maaliskuuta 1996 direktiivin tietokantojen oikeudellisesta suojasta 96/9/EY, jäljempänä tietokantadirektiivi.

Parlamentti ja neuvosto toteavat direktiivin johdanto-osassa, että kaikkien jäsenvaltioiden voimassa olevissa lainsäädännöissä ei riittävästi suojata tietokantoja. Sielläkin, missä suojaa annetaan, sen edellytykset on määritelty eri tavoin.

Parlamentti ja neuvosto arvioivat, että tällaiset tietokantojen oikeudellista suojaa koskevat erot jäsenvaltioiden lainsäädännöissä vaikuttavat välittömästi ja kielteisesti yhteismarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan tietokantojen osalta. Erot, joilla on yhteismarkkinoiden toimintaa ja toteuttamista vääristävä vaikutus, on poistettava ja uusien erojen syntyminen on estettävä.

Direktiivin johdanto-osassa todetaan lisäksi, että tekijänoikeus on tietokantojen tekijöiden yksinoikeuksien asianmukainen muoto mutta että lisätoimenpiteet ovat kuitenkin tarpeen tietokannan sisällön luvattoman kopioinnin ja uudelleenkäytön estämiseksi vilpillistä kilpailua koskevan yhdenmukaisen järjestelmän tai alaa koskevan lainsäädännön puuttuessa.

Direktiivin johdanto-osassa korostetaan investointien merkitystä. Tietokantojen luominen vaatii huomattavia inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia voimavaroja, kun taas niiden kopiointi ja niihin pääsy on huomattavasti halvempaa kuin niiden itsenäinen kehittäminen. Parlamentti ja neuvosto päättä-

vät yleiset perustelunsa toteamalla, että tietojen käsittelyn ja muistissa säilyttämisen uusiin järjestelmiin ei investoida yhteisössä toivotulla tavalla niin kauan kuin siltä puuttuu vakaa ja yhdenmukainen oikeudellinen järjestelmä tietokantojen valmistajien oikeuksien suojaamiseksi.

Direktiivissä on johdanto-osan lisäksi neljä lukua. Ensimmäinen luku sisältää säännökset direktiivin soveltamisalasta ja soveltamisalan rajoituksista. Säännöksiin sisältyy tietokannan määritelmä. Toisessa luvussa ovat säännökset tietokantoihin kohdistuvan tekijänoikeussuojan yhdenmukaistamisesta. Kolmannen lukuun sisältyvät säännökset uudesta "sui generis -oikeudesta", tietokantojen erityissuojasta, joka pohjautuu tietokannan sisällön keräämiseen, varmistamiseen ja esittämiseen kohdistuvaan panostukseen. Neljännessä luvussa ovat direktiivin yhteiset säännökset seuraamuksista, muiden säännösten soveltamisesta, ajallisesta soveltamisesta, tiettyjen säännösten pakottavuudesta sekä loppusäännökset.

Antaessaan direktiiviä koskevan ehdotuksen vuonna 1992 Euroopan yhteisöjen komissio, jäljempänä komissio, totesi saaneensa inspiraation tietokantojen erityissuojaa koskeviin direktiivin säännöksiin Pohjoismaiden lainsäädännöstä.

Suomi tuli Euroopan unionin (EU) jäseneksi vuoden 1995 alusta lukien, Ranskan puheenjohtajakaudella. Tietokantojen suojaa koskevaa komission ehdotusta oli käsitelty Euroopan unionin neuvoston, jäljempänä neuvosto, työryhmässä tiiviisti jo kaksi ja puoli vuotta. Silloisen direktiiviehdotuksen monet säännökset olivat Suomen kannalta ongelmallisia. Monet näistä säännöksistä olivat ongelmallisia myös Tanskan ja Suomen kanssa samaan aikaan EU:n jäseneksi tulleen Ruotsin kannalta. Ehdotuksen moniin kohtiin tehtiin keskustelujen jälkeen muutoksia, jotka vastasivat Suomen näkökantoja.

Kun direktiivin hyväksymisestä saavutettiin poliittinen yksimielisyys EY:n sisämarkkina-asioista vastaavan neuvoston kokouksessa kesäkuussa 1995, direktiivissä oli Suomen kannalta vielä ongelmallisia kohtia. Koska EU:n jäsenmaiden suuri enemmistö oli direktiivin hyväksymisen kannalla, Suomen valtuuskunta ei äänestänyt direktiiviä vastaan, vaan esitti lausuman merkittäväksi neuvoston pöytäkirjaan.

Suomen valtuuskunnan kesäkuussa 1995 esittämä ja pöytäkirjaan merkitty lausuma

kuuluu seuraavasti:

"Suomi hyväksyy tietokantojen oikeudellista suojaa koskevan direktiivin ja äänestää sen antamisen puolesta. Tietyiltä osin ei kuitenkaan ole saatu aikaan Suomea täysin tyydyttäviä ratkaisuja.

Ensiksi direktiivi ei tee riittävän selvää eroa toisaalta suojatun tietokannan ja toisaalta suojaan oikeuttavien aineistojen valinnan ja järjestämisen välillä. Suomi huomauttaa, että johdanto-osan 15, 27, 35, 38, 39 ja 58 kappaleet eivät täysin vastaa direktiivin samoja asioita käsitteleviä artikloja.

Toiseksi Suomi katsoo, että direktiivi olisi pitänyt muotoilla siten, että siinä ei kielletä elektronisten tietokantojen toisintamista yksityistarkoituksiin. Siinä olisi pitänyt ainakin täsmentää, että elektronisen tietokannan lailinen hankkija saa toisintaa sen voidakseen käyttää siitä. Tämä vastaisi ratkaisua, johon tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa koskevassa direktiivissä on päädytty.

Kolmanneksi Suomi olisi pitänyt parempana, että direktiivissä olisi jätetty osapuolille täydellinen ja vapaa sopimusoikeus kaikissa suhteissa.

Neljänneksi olisi pitänyt määritellä täsmällisemmin sui generis -oikeuden nojalla annetut yksinoikeudet, erityisesti kopiointia koskevat.

Lopuksi Suomi korostaa Euroopan unionin lainsäädännöllisten toimenpiteiden tärkeyttä tietokantojen alalla."

Ruotsi esitti pöytäkirjaan lausuman yksityisen kopioinnin vapauden tärkeydestä.

Suomella ei ollut mahdollisuutta saada enää direktiiviehdotukseen muutoksia tai pidentää sen käsittelyä. Direktiivi hyväksyttiin lopullisesti 11 päivänä maaliskuuta 1996 jäsenmaiden suuren enemmistön turvin muodossa, joka ei kaikilta osin tyydyttänyt Suomea.

Tämän hallituksen esityksen liitteeksi (liite 2) on otettu suomenkielinen direktiivi. Käännös on tehty neuvoston käännöspalvelussa resurssipulan vallitessa jäsenyyden alkuvaiheessa ja siinä on joitakin epätarkkuuksia. Direktiivin valmistelu neuvostossa tapahtui pääosin ranskan ja englannin kielellä. Yksityiskohtien tarkastelun helpottamiseksi on esityksen liitteeksi (liite 3) otettu myös hyväksytyn direktiivin englanninkielinen teksti.

Seuraavassa tarkastellaan tietokantadirektiivin säännöksiä artikla artiklalta ja esitetään tarpeelliset ehdotukset Suomen tekijänoikeuslain muuttamiseksi.

2.2. Direktiivin säännökset ja niiden täytäntöönpano

I LUKU. SOVELTAMISALA

1 artikla. *Soveltamisala.* Artiklan 1 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan kaikenmuotoisten tietokantojen oikeudelliseen suojaan. Alkuperäisen direktiiviehdotuksen mukaan direktiivi olisi koskenut vain elektronisessa muodossa olevia tietokantoja. Tämä synnytti jäsenvaltioiden edustajien kesken laajan keskustelun, jonka lopputuloksena oli puheena olevan kohdan nimenomainen säännös ja johdanto-osan 14 kappale, jonka mukaan direktiivin antama suoja olisi ulotettava koskemaan myös muussa kuin elektronisessa muodossa olevia tietokantoja. Suomen tekijänoikeuslaki on ongelmitta sovellettavissa sekä digitaalisessa että muussa muodossa oleviin tietokantoihin.

Artiklan 2 kohdassa on tietokannan määritelmä: "Tässä direktiivissä 'tietokannalla' tarkoitetaan teosten, tietojen ja muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja joihin elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy."

Direktiivin johdanto-osassa on soveltamisalaa selventäviä hyödyllisiä huomautuksia. "Tietokannalla" tarkoitetaan johdanto-osan 17 kappaleen mukaan "kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia, tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasioiden ja tietoja sisältäviä kokoelmia". Samassa johdantokappaleessa todetaan vielä, että artiklassa olevasta määritelmästä seuraa, että audiovisuaalisen, elokuvallisen, kirjallisen tai musiikillisen teoksen tallentaminen sellaisenaan ei kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Johdanto-osan 19 kappaleessa todetaan, että useista musiikkiesitysten tallenteista muodostuva cd-tallenteella oleva kokoelma ei pääsääntöisesti kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan, koska se ei kokoelmana täytä tekijänoikeudellisen suojan edellytyksiä eikä siihen myöskään liity direktiivin 7 artiklan mukaisen tietokantojen erityissuojan edellyttämää riittävää investointia.

Direktiivin mukaista suojaa sovelletaan johdanto-osan 20 kappaleen mukaan myös tietokantojen toiminnan tai käyttämisen kannalta tarpeellisiin aineistoihin, kuten sanasto- ja indeksintäjäjärjestelmiin.

Direktiivin säännöksiä sovelletaan vain tietokantoihin, jotka ovat 1 artiklan 2 kohdassa olevan määritelmän mukaisia. Suomen tekijänoikeuslakia voidaan kuitenkin soveltaa myös tietokantoihin, jotka eivät täytä kaikkia määritelmässä olevia edellytyksiä. Tähän direktiivi ei aseta estettä.

Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on harkittu, tulisiko tekijänoikeuslain 1 §:ssä olevaan teoslajien luetteloon lisätä maininta tietokannoista. Tällaista ehdotusta ei esitykseen kuitenkaan ole sisällytetty. Laki soveltuu ilman erityistä mainintaakin tietokantoihin ja muihin kokoelmiin, jotka täyttävät suojan saamisen yleiset edellytykset. Lain 1 §:ssä oleva luettelo ei ole tyhjentävä vaan esimerkkiluettelo.

Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä on harkittu myös sitä, tulisiko lakiin ottaa tietokannan määritelmä. Sellaisen ottamista lakiin ei ole pidetty tarpeellisena. Tekijänoikeuslaissa ei ole määritelty muitakaan teoslajeja. Nyt ehdotettavien muutosten kytkentä tietokantadirektiiviin tuottaa riittävän tulkintavaikutuksen.

Artiklan 3 kohdassa on säännös, jonka mukaan direktiivin mukaista suojaa ei sovelleta tietokoneohjelmiin, joita käytetään elektronisen pääsymahdollisuuden sisältävien tietokantojen valmistukseen tai niiden käyttämiseen. Säännöksestä ei aiheudu tarvetta lainmuutoksiin.

2 artikla. *Soveltamisalan rajoitukset.* Artiklan mukaan tämän direktiivin säännökset eivät rajoita soveltamasta Euroopan yhteisön säännöksiä, jotka koskevat tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa, vuokraus- ja lainausoikeuksia sekä tiettyjä lähioikeuksia henkisen omaisuuden alalla sekä tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloaikaa. Nämä ovat asioita, joista on aikaisemmin annettu omat direktiivinsä. Direktiivin 2 artiklan säännökset eivät vaikuta direktiivin mukaisesti annettaviin kansallisiin säännöksiin.

II LUKU. TEKIJÄNOIKEUS

3 artikla. *Suojan kohde.* Artiklan 1 kohdan säännökset vahvistavat sen, että direktiivin mukainen suoja kohdistuu tietokantoihin, jotka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen. Säännöksen tarkoituksena on yhtenäistää tekijänoikeussuojan saamisperuste sellaisissa EU:n jäsenmaissa,

joissa suojaa on myönnetty muulla kuin omaperäisyyden perusteella. Tämä ilmenee säännökseen otetusta nimenomaisesta säännöksestä, jonka mukaan muita perusteita ei saa soveltaa tekijänoikeussuojan myöntämisessä.

Artiklan 2 kappaleessa on säännös siitä, että direktiivillä säädetty tietokantojen tekijänoikeudellinen suoja ei ulotu tietokantojen sisältöihin eikä rajoita mainittuihin sisältöihin kohdistuvia oikeuksia.

Tämän artiklan periaatteet ovat Suomen voimassa olevan tekijänoikeuslainsäädännön mukaisia.

4 artikla. *Tietokannan tekijä.* Artikla koskee tietokannan tekijyyttä. Artiklasta ei aiheudu tarvetta tekijänoikeuslain muuttamiseen. Lain 1 ja 6 §:n säännökset ovat 4 artiklan 1 kohdan alkuosan ja 3 kohdan mukaiset. Artiklan 1 kohdan jälkipuolisko ja 2 kohta eivät koske Suomea.

Tietokantadirektiiviä koskeneen komission ehdotuksen 4 artiklaan sisältyi säännös työsuhteessa luotuun tietokantaan kohdistuvien taloudellisten oikeuksien siirtymisestä työnantajalle. Säännös kuitenkin poistettiin lopullisesta direktiivistä ja asia jätettiin jäsenvaltioiden harkintaan.

5 artikla. *Yksinoikeudet.* Artiklan a—d alakohdassa luetaan tietokantaan kohdistuvaan tekijänoikeuteen kuuluvat yksinoikeudet. Tekijällä tulee direktiivin mukaan olla oikeus määrätä tietokannan tai sen osan tilapäisestä tai pysyvästä kopioinnista, tietokannan kääntämisestä, muuntelusta, sovittamisesta ja muusta muuttamisesta, tietokannan kopioiden levittämisestä yleisölle, välittämisestä yleisölle sekä julkisesta näyttämisestä ja julkisesta esittämisestä. Tekijällä tulee e alakohdan mukaisesti olla vielä vastaavat oikeudet tietokannan käännökseen, muunnelmaan, sovitukseen tai muuten muutettuun versioon.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa tekijälle yksinomaisten oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa tai toista tekotapaa käyttäen. Pykälän 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjo-

taan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään tai näytetään julkisesti. Tekijänoikeuslain 2 § täyttää direktiivin 5 artiklan yksinoikeuksia koskevat vaatimukset.

Levitysoikeutta koskevan 5 artiklan c alakohdan säännöksiin on sisällytetty myös säännökset levitysoikeuden raukeamisesta Euroopan yhteisössä tapahtuvan edelleen myymisen osalta. Kun oikeudenhaltija tai joku hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokannan kopion yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus määrätä kyseisen kopion edelleen myymisestä yhteisössä raukeaa. Tekijänoikeuslain 19 §:n 1 momentin säännöksillä on tämän direktiivin kohdan edellyttämä vaikutus. Säännöksen mukaan missä tahansa tekijän suostumuksella tapahtuva myynti tai teoskappaleen muu pysyvä luovutus johtaa Suomessa edelleen myymistä koskevan oikeuden raukeamiseen.

Tietokantadirektiivin säännös edelleenmyyntiä koskevan oikeuden raukeamisesta on oikeuden raukeamisen ehtojen osalta muotoiltu samalla tavoin kuin tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta annetun neuvoston direktiivin (91/250/ETY, niin sanottu tietokoneohjelmadirektiivi) 4 artiklan c kohta.

6 artikla. *Yksinoikeuksien rajoitukset.* Artiklassa ovat säännökset tekijälle kuuluvien yksinoikeuksien rajoituksista.

Artiklan 1 kohdassa ovat säännökset laillisen käyttäjän ("lawful user") oikeudesta suorittaa ilman tekijän lupaa kaikki ne yksinoikeuksien piiriin kuuluvat toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sen tavanmukaista käyttöä varten. Tämän direktiivin säännöksen mukainen säännös ehdotetaan otettavaksi tietokoneohjelmia koskevia vastaavia erityissäännöksiä sisältävän tekijänoikeuslain 25 j §:n uudeksi 4 momentiksi. Samalla ehdotetaan, että pykälän otsikkoon lisätään maininta tietokannoista.

Tietokoneohjelmadirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa ovat tietokantadirektiivin 6 artiklan 1 kappaleen säännöksiä vastaavat säännökset toimista, jotka tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö ("lawful acquirer") voi suorittaa oikeudenhaltijan suostumuksella voidakseen käyttää ohjelmaa aiotuun tarkoitukseen. Tietokoneohjelman laillisesti hankkineena henkilönä pidetään henkilöä, joka on esimerkiksi ostamalla, vuokraamalla tai lainaamalla saanut ohjelman laillisesti

haltuunsa. Tätä direktiivin säännöstä vastava säännös on tekijänoikeuslain 25 j §:n 1 momentissa.

Tietokannan laillisena käyttäjänä voidaan pitää henkilöä, jolla on oikeus sitä käyttää. Tämän mukaisesti käytetään ehdotetussa 25 j §:n 4 momentissa sanontaa "se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa". Oikeus käyttää tietokantaa on sillä, joka on sopimuksella saanut tekijältä käyttöoikeuden. Sopimuksen ei tarvitse olla nimenomainen, vaan hiljainkin sopimus tai suostumus on riittävä. Markkinoilla saatavilla olevien tekijän luvalla monistettujen ja levitettyjen tai verkkoon sijoitettujen tietokantojen osalta voidaan olettaa, että tekijä on suostunut siihen, että tietokannan haltuunsa saanut henkilö saa sitä myös käyttää.

Edellä esitetyn tulkinnan mukaisesti, lain ja nyt käsillä olevan ehdotuksen sanonnan eroavuudesta huolimatta, erot mahdollisuuksissa tehdä suojatusta tietokannasta tai tietokoneohjelmasta esimerkiksi käyttämisen edellyttämä kopio tietokoneen muistiin ovat vähäiset. Sanonnan erot johtuvat nimenomaisista ja selvistä eroista asianomaisissa direktiivien säännöksissä.

Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan lopussa on säännös, jonka mukaan laillinen käyttäjä saa käyttää vain sitä osaa tietokannasta, jonka käyttämiseen hänellä on oikeus. Säännöksestä ei aiheudu tarvetta lainmuutoksiin, koska kysymys on asiasta, joka on muutoinkin selvä.

Tietokantadirektiivin 6 artiklan 1 kohta on direktiivin 15 artiklan mukaan pakottavaa oikeutta: tietokannan tekijä ja käyttäjä eivät voi toisin sopia. Lain 25 j §:n 4 momenttiin, joka uuden 4 momentin lisäämisen jälkeen siirtyy 5 momentiksi, ehdotetaan tehtäväksi muutokset, joilla 15 artiklan mukainen vaatimus toteutetaan.

Artiklan 2 kohdassa ovat säännökset, jotka sallivat eräitä rajoituksia 5 artiklan mukaisiin oikeuksiin edellyttäen, että ne ovat näiden säännösten mukaisia. Jäsenvaltiot voivat a—d alakohtien mukaisesti säätää oikeuksien rajoituksia, kun kyseessä ovat seuraavat tapaukset: a) muussa kuin elektronisessa muodossa olevan tietokannan kopiointi yksityisiin tarkoituksiin, b) käyttö yksinomaan havainnollistamiseen tai tieteelliseen tutkimukseen, lähde mainiten, ja siinä laajuudessa kuin ei-kaupallinen tarkoituksena oikeuttaa, c) käyttö yleisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hallinnollista tai oikeudellista me-

nettelyä varten, tai d) jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä perinteisesti hyväksytyt tekijänoikeuden rajoitukset, kuitenkin rajoittamatta a, b ja c alakohdan säännösten soveltamista.

On huomattava, että a alakohda koskee ainoastaan kopiointia, mutta muut alakohdat koskevat periaatteessa kaikkia tekijänoikeuteen sisältyviä oikeuksia.

Artiklan 2 kohdan säännöksistä vain a alakohda edellyttää muutoksen tekemistä lakiin. Muiden kohtien osalta voidaan lyhyesti todeta seuraavaa. Teosten käyttämistä muun muassa opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen tarpeisiin koskevat säännökset tekijänoikeuslain 13 §:ssä ja 14 §:n 1 momentissa pohjautuvat sopimuslissensijärjestelmään, mikä ei merkitse b alakohdan sallimaa oikeuksien täyttää rajoitusta. Lisäksi lain opetustoimintaa koskevia säännöksiä ei 54 a §:n mukaisesti sovelleta opetustoimintaan, jota harjoitetaan ansiotarkoituksessa. Teoksen käyttämistä oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden vaatiessa koskeva lain 25 d §:n 2 momentti on selvästi 6 artiklan 2 kohdan c alakohdassa sallittua suppeampi oikeuksien rajoitus. Kaikki muut Suomen tekijänoikeuslaissa olevat tekijänoikeutta rajoittavat säännökset, joita voidaan soveltaa myös tietokantoihin, kuuluvat d alakohdan mukaisiin kansallisessa laissa perinteisesti sallittuihin rajoituksiin.

Kopiointia yksityisiin tarkoituksiin koskevaa 6 artiklan 2 kohdan a alakohdalla on tarkasteltu erityisen perusteellisesti Pohjoismaiden tekijänoikeusasioista vastaavien ministeriöiden neuvotteluissa. Alakohdan tulkinnaksi on omaksuttu se, että kansallisessa lainsäädännössä ei direktiivin mukaisesti voida sallia digitaalisten kopioiden valmistamista digitaalisessa muodossa olevasta tietokannasta yksityisiin tarkoituksiin. Saatavilla olevat tiedot direktiivin valmistelun aikana jäsenvaltioiden edustajien välillä käydyistä keskusteluista tukevat tätä tulkintaa. Tulkinta on myös siten perusteltu, että näin rajoitettaisiin lähinnä vain tietokantojen oikeudenhaltijoiden kannalta ongelmallisinta nopeaa, helppoa ja tarkkaa digitaalista kopiointia.

Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti ehdotetaan, että yksityistä kopiointia koskevaan tekijänoikeuslain 12 §:n 4 momenttiin otetaan nimenomainen säännös siitä, että pykälän säännökset eivät koske tietokoneella luettavassa muodossa olevan kappaleen valmistamista tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta.

Tässä yhteydessä on syytä viitata direktiivin johdanto-osan 35 kappaleeseen, jossa todetaan, että olisi laadittava luettelo sallituista yksinoikeuksien rajoituksista ottaen huomioon, että tässä direktiivissä tarkoitettua tekijänoikeudellista suojaa sovelletaan ainoastaan tietokannassa olevan aineiston valintaan tai järjestämiseen. Mainituissa kappaleissa todetaan edelleen, että on aiheellista antaa jäsenvaltioille mahdollisuus säätää kyseisistä rajoituksista tietyissä tapauksissa. Tätä mahdollisuutta on kuitenkin käytettävä Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti ja siinä määrin, kuin rajoitukset koskevat tietokannan rakennetta.

Tietokannan "rakenne" — "valinta" tai "järjestely" — todetaan tekijänoikeudellisen suojan kohteeksi myös johdanto-osan 15, 27, 38, 39 ja 58 kappaleissa. Tämä perustuu todennäköisesti tekniseen virheeseen direktiivin valmistelussa. Artikloista poistettiin neuvostokäsittelyn aikana maininnat siitä, että oikeuden kohteena olisivat tietokannan sisällön valinta tai järjestely. Valinta tai järjestely ovat suojan saamisen kriteereitä, jotka eivät sellaisenaan voi olla suojan kohteina. Direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa on oikein mukailtu Bernin sopimuksen 2 artiklan 5 kappaleen määräystä, jonka mukaan "tietokannat, jotka sisältönsä valinnan tai järjestelyn perusteella ovat tekijänsä henkisen luomistyön tuotteita, saavat sellaisenaan tekijänoikeussuojaa".

Tietokannan tekijänoikeussuoja kohdistuu tietokantaan, kokoelmaan, joka on suojattu omaperäisen valinnan tai järjestelyn perusteella. Tietokannan tekijänoikeus ei kuitenkaan, kuten edellä on eri yhteyksissä esitetty, ulotu tietokannan sisältönä oleviin teoksiin, tietoihin tai muuhun aineistoon. Tietokantadirektiivin tekijänoikeutta koskevien säännösten suojakohde on siis huomattavan abstrakti.

Tekijänoikeuden rajoitussäännösten soveltaminen tietokantaan voi tulla kysymykseen vain, kun kopioidaan tai käytetään koko tietokantaa tai suurehkoa osaa siitä. Tietokantaa kohdistuvan tekijänoikeuden abstraktia suojakohdetta on vaikea, ellei mahdoton, kopioida tai käyttää muutoin ilman, että samalla kopioidaan tai käytetään tietokannan sisältöä.

Jos tietokannan sisältö muodostuu aineistosta, johon ei kohdistu tekijänoikeutta, tekijänoikeuden lähioikeutta tai muuta oikeutta, sisältöä saa vapaasti käyttää. Jos taas sisäl-

töön kohdistuu jokin tällainen oikeus, tietokannan sisällön kopiointia on tarkasteltava tämän oikeuden valossa. Tällöin ei enää ole kysymys tietokannan tekijänoikeussuojasta ja sen mahdollisista rajoituksista.

Direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa on säännös, joka rajoittaa 6 artiklan tulkintaa ja jossa käytetään kahta Bernin yleissopimuksen kopiointioikeutta koskevan 9 artiklan 2 kappaleessa olevista kolmesta rajoittavasta perusteesta. Näitä vastaava määräys sisältyy myös TRIPS-sopimuksen 13 artiklaan, joka sitoo Suomea. Tästä direktiivin säännöksestä ei aiheudu tarvetta lain muuttamiseen.

III LUKU. SUI GENERIS -OIKEUS

7 artikla. *Suojan kohde.* Artiklassa ovat keskeisimmät säännökset direktiivin mukaisesta uudesta eurooppalaisesta tietokantojen erityissuojasta, "sui generis -oikeudesta".

Artiklan 1 kohdassa ovat uutta oikeutta koskevat perussäännökset, joiden mukaisesti jäsenvaltioiden on tunnustettava tietokannan valmistajalle oikeus kieltää tietokannan laadullisesti ja/tai määrällisesti olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö. Tämä koskee sellaisia tietokantoja, joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa panostusta.

Artiklan 2 kohdassa ovat kopioinnin ("extraction") ja uudelleenkäytön ("re-utilization") määritelmät.

Kopioinnilla tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalueelta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa.

Uudelleenkäytöllä tarkoitetaan tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan mitä tahansa saattamista yleisön saataville kopioita levittämällä, vuokraamalla, on-line-lähetysellä tai muulla lähetysellä.

Uudelleenkäytön määritelmän jatkeeksi on otettu direktiivin 5 artiklan c alakohdan säännöksiä tarkasti vastaava edelleenmyymisoikeutta koskeva raukeamissäännös. Tässä viitataan siihen, mitä edellä tässä esityksessä mainitusta direktiivin kohdasta on lausuttu.

Jotta tietokanta olisi direktiivin mukaisen erityissuojan kohteena, sen sisällön kerääminen, varmistamisen tai esittämisen on pitänyt edellyttää määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa panostusta. Direktiivin johdan-

to-osan 40 kappaleen mukaan panostus voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön ja energian käytöstä.

Sekä edellä sanotun että direktiivissä olevan tietokannan määritelmän mukaisesti niin kutsuttu "raakadata" ei yleensä ole direktiivin mukaisen erityissuojan kohteena. Esimerkiksi kaukokartoitussatelliittien tai meteorologisten havaintojärjestelmien avulla kerätty data, tiedostoksi muunnettu geeni-informaatio tai digitaalisen kameran ja mikrofonin tuottama kuva- ja ääni-informaatio sellaisenaan eivät ole suojattuja. Ne eivät muodostu "itsenäisistä aineistoista" vaan edustavat luonnossa toisiinsa tietyssä suhteessa olevia asioita. On myös tulkinnanvaraista, voidaanko tällaisia tiedostoja pitää "kokoelmina" direktiivin määritelmän mukaisesti.

Suoja ei ulotu lainkaan sellaisiin tietokannan osiin, jotka eivät laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna ole olennaisia. Tällaisia tietokannan osia saa kopioida ja käyttää direktiivin säännöksistä riippumatta.

Suoja ei näin ollen kohdistu myöskään yksittäisiin tietoihin.

Artiklan 1 ja 2 kohdan säännösten täytöntöönpanemiseksi ehdotetaan, että tekijänoikeuslain 49 §:n 1 momentti muutetaan siten, että suojan piirissä säilytetään nykyisen luettelosuojan mukaiset suojakohteet. Samalla ehdotetaan, ettäuoja säädetään koskemaan direktiivin 7 artiklan mukaisia kohteita. Lisäksi 49 §:n 1 momentin mukaiset oikeudet ehdotetaan muotoiltaviksi samalla tavalla kuin tekijän oikeudet lain 2 §:n 1 momentissa. Oikeus kappaleiden valmistamiseen ja yleisön saataviin saattamiseen kattaa sekä direktiivin 7 artiklan mukaisen kopiointioikeuden että uudelleenkäyttöoikeuden.

Uudelleenkäytön määritelmän jatkeena oleva edelleenmyymisoikeutta koskeva raukeamissäännös ehdotetaan toteutettavaksi jäljempänä esitetyillä viittauksilla tekijänoikeuden rajoituksia koskeviin säännöksiin.

Ehdotetut muutokset merkitsevät oikeuksien laajentumisen lisäksi sitä, että suojatuiksi nykyiseen luettelosuojan verrattuna tulevat myös sellaiset luettelot, taulukot ja muut työt, joihin ei ole koottuna suurta määrää tietoja mutta joiden aikaansaaminen on vaahtunut huomattavan panostuksen. Toisaalta nykyisen luettelosuojan pohjalta tarkistettujen säännösten suojakohteiden joukossa tulevat edelleen olemaan myös sellaiset työt, jotka eivät ole direktiivin määritelmän mukaisia tietokantoja mutta joihin on yhdistel-

tynä suuri määrä tietoja.

On järkevää, että tarkistettujen luettelosuojan ja uuden erityissuojan suojakohteisiin nähden laissa myönnetty oikeudet ovat mahdollisimman yhdenmukaiset.

Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan säännösten mukaan julkinen lainaaminen ei ole kopiointia tai uudelleenkäyttöä. Tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisten suojakohteiden yleisölle lainaamisoikeuden rajoitukset järjestyvät pykälään otettujen viittaussäännösten kautta.

Artiklan 4 kohdan säännökset sisältävät periaatteen, jonka mukaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaista oikeutta ja tietokantaan mahdollisesti kohdistuvaa tekijänoikeutta sovelletaan toisistaan riippumatta. Oikeutta sovelletaan lisäksi riippumatta siitä, kohdistuuko tietokannan sisältöön tekijänoikeus tai muita oikeuksia. Tietokannan erityissuoja ei rajoita tietokannan sisältöön kohdistuvia oikeuksia. Nämä periaatteet vastaavat Suomen tekijänoikeudellisen ja tekijänoikeutta lähellä olevia oikeuksia koskevan lainsäädännön yleistä tulkintaa ja soveltamista.

Artiklan 5 kohdan mukaisesti tietokannan sisällön epäolennaisten osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, joka johtaisi ristiriitaan tietokannan tavanimukaisen käytön kanssa tai voisi haitata kohtuuttomasti tietokannan valmistajan oikeutettuja etuja, ei ole sallittua. Jos tietokannan sisällön epäolennaisten osien käyttäminen kokonaisuutena arvioiden muodostuisi olennaisen osan käyttämiseksi, siihen on saatava oikeudenhaltijan suostumus.

8 artikla. *Laillisen käyttäjän oikeudet ja velvollisuudet.* Artiklan 1 kohta muistuttaa tekijänoikeutta koskevaa direktiivin 6 artiklan 1 kohtaa. Erona on kuitenkin se, että 6 artiklan 1 kohta sallii lailliselle käyttäjälle ilman tietokannan tekijän suostumusta kaikki tietokannan käyttämiseksi tarpeelliset toimet. 8 artiklan 1 kohdan säännökset vahvistavat vain sen 7 artiklasta jo muutoinkin selvän periaatteen, että tietokannan valmistaja ei voi estää laillista käyttäjää kopioimasta ja uudelleenkäyttämästä julkistetun tietokannan epäolennaisia osia mihin tahansa tarkoitukseen.

Artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä on säännös, jonka mukaan kohdan säännöksiä sovellettaisiin vain siihen osaan tietokannasta, jota laillisella käyttäjällä on lupa kopioida tai uudelleenkäyttää. Säännöksen sisällyt-

tämistä direktiiviin on vaikea ymmärtää sen valossa, että direktiivin 7 artiklan mukainen oikeus ei ulotu tietokannan epäolennaisiin osiin.

Direktiivin 15 artiklassa olevan säännöksen mukaan 8 artiklan säännökset ovat pakottavia. Tämä säännös on mielekäs ainoastaan 8 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen osalta, ja vain tästä on aihetta ehdottaa säädettäväksi. Tämän mukaisesti ja asiallisesti samansuuntaisesti 25 j §:n 5 momentissa olevan ehdotuksen kanssa ehdotetaan, että 49 §:n uuteen 4 momenttiin otetaan säännös siitä, että sopimuksen ehto, jolla julkistetun työn valmistaja estää työn laillista käyttäjää käyttämästä sen epäolennaisia osia tai rajoittaa tällaista käyttöä, on tehoton.

Ehdotettava 49 §:n uusi 4 momentti koskee vain pykälän mukaan suojatun työn valmistajan tai hänen siirronsaajansa tekemiä sopimuksia. Lain 49 §:ssä säädetyn yksinoikeuden perusteella valmistaja tai hänen siirronsaajansa ei voi rajoittaa työn laillista käyttäjää käyttämästä työn epäolennaisia osia. Muilta osin vallitsee sopimusvapaus.

Esityksessä ehdotetaan, että direktiivin pakottavia säännöksiä julkistettujen tietokantojen epäolennaisten osien käyttövapaudesta sovellettaisiin sekä 49 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti luettelosuojan kohteisiin että 2 kohdan mukaisesti tietokantojen erityissuojan kohteisiin.

Direktiivissä ei ole säännöstä, jonka mukaan laillinen käyttäjä saisi kopioida koko 7 artiklan mukaisen erityissuojan kohteena olevan tietokannan saadakseen sen sisältöön pääsyn tai käyttääkseen sitä tavanimukaisesti. On vaikea päätellä tarkasti, mitä laillisen käyttäjän voidaan sallia tekevän tietokannalle. Ilmaisun "laillinen käyttäjä" osalta viitataan siihen, mitä edellä direktiivin 6 artiklan kohdalla on todettu.

Artiklan 2 kohdassa oleva säännös vastaa direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa olevaa säännöstä eikä anna aihetta lainmuutoksiin.

Artiklan 3 kohdan mukaan yleisön saataville saatetun tietokannan käyttäjä ei saa haitata tietokantaan sisältyvien teosten tai lähi-oikeuksien suojakohteiden oikeuksien haltijoiden etuja. Tästä on olemassa tekijänoikeuslaissa yleiset säännökset, ja ne koskevat sekä tekijänoikeutta että lähioikeuksia.

9 artikla. *Poikkeukset sui generis -oikeuteen.* Artiklassa ovat säännökset poikkeuksista tietokantojen erityissuojaan. Artiklan a—c alakohdan säännökset vastaavat tar-

kasti tekijänoikeudellisesti suojattuja tietokantoja koskevan 6 artiklan 2 kohdan a—c alakohdan säännöksiä. Säännöksen mukaan jäsenvaltiot voivat säätää rajoituksista tietokantojen erityissuojaan.

Direktiivin valmistelun yhteydessä käytiin neuvostokäsittelyn vaiheessa laaja keskustelu oikeuksiin sallittavista rajoituksista. Keskustelun tuloksena otettiin direktiivin johdantoon tietokantojen erityissuojaa koskeva 52 kappale. Tämän lausuman mukaisesti jäsenvaltiot, joilla on tietokantojen erityissuojaan verrattavaa oikeutta vastaavia säännöksiä, voivat säilyttää uuden oikeuden osalta lainsäädännössä perinteisesti vahvistetut poikkeukset.

Esityksessä ehdotetaan, että uuteen tietokantojen erityissuojaan ulotetaan ne oikeuksien rajoitukset, jotka soveltuvat voimassa olevaan tekijänoikeuslain 49 §:n mukaiseen luettelosuojaan. Koska nämä oikeudet samalla muotoillaan vastaamaan lain 2 §:n mukaisia tekijänoikeuksia ja luettelosuojakin laajennetaan koskemaan myös yleisön saataviin saattamisen eri tapoja, ehdotetaan samalla, että tekijänoikeudellisesti suojattuja tietokantoja koskevat perinteisesti hyväksytyt rajoitukset ulotetaan myös muutettavaksi ehdotetun 49 §:n mukaisiin oikeuksiin. Ehdotukset on otettu 49 §:n 3 momenttiin.

Ehdotus on luonteeltaan tekninen ja aiheutuu pääasiassa siitä, että luettelosuoja on tähän asti ollut vain jäljentämiseen kohdistuva suojamuoto. Siihen ovat kohdistuneet vain ne perinteisesti hyväksytyt tekijänoikeuden rajoitukset, jotka ovat koskeneet kopiointia.

10 artikla. *Suoja-aika.* Tietokantojen erityissuojaa koskevan 10 artiklan 1 ja 2 kohdasta aiheutuu eräitä muutoksia tekijänoikeuslain 49 §:ään. Artiklan 1 kohdan mukaisen suojajan laskeminen alkaa tietokannan valmistamisen loppuunsaattamisesta. Suoja-aika päättyy, kun 15 vuotta on kulunut valmistamisen loppuunsaattamista seuraavan vuoden tammikuun ensimmäisestä päivästä. Jos tietokanta saatetaan ennen tämän ajan loppuun kulumista yleisön saataviin, jatkaa suojaja-aika artiklan 2 kohdan mukaisesti, kunnes 15 vuotta on kulunut ensimmäistä yleisön saataviin saattamisvuotta seuraavan tammikuun ensimmäisestä päivästä.

Esityksessä ehdotetaan, että direktiivin mukaisia säännöksiä suojaja-aikasta sovellettaisiin sekä 49 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti luettelosuojan kohteisiin että 2 koh-

dan mukaisesti tietokantojen erityissuojan kohteisiin. Säännökset suojaja-aikasta ehdotetaan otettavaksi 49 §:n 2 momenttiin. Ne ehdotetaan kirjoitettavaksi Suomen tekijänoikeusjärjestelmässä vakiintuneeseen tapaan.

Artiklan 3 kohdassa ovat säännökset siitä, että kun tietokannan sisältöön tehtyjen olennaisten muutosten perusteella voidaan katsoa, että kyseessä on uusi, laadullisesti tai määrällisesti olennainen investointi, tämän investoinnin tuloksena olevalle tietokannalle voidaan antaa oma suojaja-aika. Tämä seuraa jo tietokantojen erityissuojaa koskevista perussäännöksistä. Tekijänoikeuslakiin ei ole tarpeen ottaa erityisiä säännöksiä asiasta.

11 artikla. *Sui generis -oikeuden antamaan suojaan oikeutetut.* Artiklassa säädetään direktiivin mukaisen tietokantojen erityissuojan kansainvälisen soveltamisen liittymäkriteereistä. Direktiivin mukainen erityissuoja tulee myöntää henkilöille, jotka ovat jonkin EU:n jäsenvaltion kansalaisia tai joilla on vakinainen asuinpaikka tällaisessa valtiossa, ja yrityksille, jotka ovat sijoittautuneet johonkin EU:n jäsenvaltioon. Sijoittautumisperusteesta on 11 artiklan 2 kappaleessa annettu verrattain tarkat yksityiskohtaiset säännökset.

Koska soveltamisalaa koskevat säännökset perustuvat kansalaisuuteen tai vastaavaan kriteeriin, seuraa Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 4 artiklasta, että vastaava kohtelu tulee antaa myös henkilöille ja yrityksille, joilla on vastaava liittymä Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtioon.

Ehdotus 11 artiklan mukaisiksi säännöksiksi on otettu tekijänoikeuslain 64 §:n 7 momenttiin.

IV LUKU. YHTEISET SÄÄNNÖKSET

12 artikla. *Seuraamukset.* Jäsenvaltioiden on direktiivin 12 artiklan mukaan säädettävä asianmukaisista seuraamuksista direktiivissä säädettyjen oikeuksien rikkomisesta. Direktiivin säännöksestä ei aiheudu tarvetta lainmuutoksiin. Tekijänoikeuden rikkomista koskevasta seuraamusjärjestelmästä ja turvaamistoimista on säädetty kattavasti tekijänoikeuslaissa ja yleisessä näitä kysymyksiä koskevassa lainsäädännössä, jota sovelletaan myös tekijänoikeuden rikkomistapauksissa.

13 artikla. *Muiden säännösten soveltaminen.* Artiklan mukaan tietokantadirektiivin säännökset eivät vaikuta muihin säännöksiin, jotka koskevat erityisesti tietokantoihin sisäl-

tyviin tietoihin, teoksiin tai muuhun aineistoon liittyviä tekijänoikeuksia, lähioikeuksia tai muita oikeuksia tai velvoitteita, patenteja, tavaramerkkejä, malleja, kansallisaarteiden suojaa, keskinäisiä sopimuksia koskevaa oikeutta, vilpillistä kilpailua, liikesalaisuutta, turvallisuutta, luottamuksellisuutta, henkilö-tietojen ja yksityisyyden suojaa, julkisten asiakirjojen saatavuutta tai sopimusoikeutta. Tästä säännöksestä ei aiheudu tarvetta lainmuutoksiin.

14 artikla. *Ajallinen soveltaminen.* Artiklan edellyttämät ajallista soveltamista koskevat säännökset sisältyvät ehdotettuihin voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiin.

15 artikla. *Tiettyjen säännösten pakottavuus.* Artiklan mukaiset ehdotukset eräiden säännösten pakottavuudesta sisältyvät ehdotettuihin 25 j §:n 5 momenttiin ja 49 §:n 4 momenttiin.

16 artikla. *Loppusäännökset.* Direktiivin loppusäännökset sisältävän 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on saatettava voimaan direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä. Ehdotus tästä sisältyy voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 1 momenttiin.

2.3. Työsuhteessa luodut tietokannat

Komission ehdotuksessa tietokantojen suojaa koskevaksi direktiiviksi (COM(92) 24 final — SYN 393) oli ehdotus tietokantaan kohdistuvan tekijänoikeuden siirtymisestä työsuhteessa. Direktiiviehdotuksen 3 artiklan 4 kohdan mukaan työnantajalla yksin olisi ollut oikeus määrätä kaikista taloudellisista oikeuksista tietokantaan, jos tietokannan olisi luonut työntekijä työtehtäviään suorittaessaan tai työnantajansa antamien ohjeiden mukaisesti. Tätä säännöstä olisi sovellettu, jollei toisin olisi ollut sovittu.

Ehdotukseen sisältynyt säännös työsuhteessa luotujen tietokantojen oikeuksien siirtymisestä työsuhteessa poistettiin neuvoston työryhmän käsittelyn kuluessa. Hyväksytyn direktiivin johdantoon otettiin kappale, jonka mukaan jäsenvaltiot päättävät itsenäisesti toisen palveluksessa luotaviin tietokantoihin sovellettavasta järjestelmästä. Johdanto-osan 29 kappaleen mukaan "mikään tässä direktiivissä ei estä jäsenvaltioita säätämästä omassa lainsäädännössään, että työnantajalla yksin on oikeus määrätä kaikista taloudellisista oikeuksista sellaiseen tietokantaan, jonka hä-

nen palveluksessaan oleva työntekijä on luonut työtehtäviään suorittaessaan tai työnantajan antamien ohjeiden mukaisesti, jollei toisin ole sovittu".

Tietokantadirektiiviä koskevassa ehdotuksessa ollutta säännöstä vastaava säännös on tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta vuonna 1991 annetun direktiivin 2 artiklan 3 kohdassa. Tekijänoikeuslain 40 b §:ään on otettu tietokoneohjelmadirektiivin edellyttämät säännökset työ- ja virkasuhteessa luotujen tietokoneohjelmien ja niihin välittömästi liittyvien teosten tekijänoikeuden siirtymisestä työnantajalle. Säännöksiä sovelletaan, jollei osapuolten kesken ole toisin sovittu. Pykälän 2 momenttiin on otettu Suomen vaikiintuneeseen kansalliseen käytäntöön pohjautuen säännökset, joiden mukaan oikeuksien siirtymistä koskevia säännöksiä ei sovelleta korkeakoulun opetus- ja tutkimustyössä itsenäisesti toimivan tekijän luomaan tietokoneohjelmaan tai siihen välittömästi liittyvään teokseen.

Nyt käsillä olevaan hallituksen esitykseen on otettu ehdotus säännökseksi työ- ja virkasuhteessa luodun tietokannan tekijänoikeuden siirtymisestä työntekijältä työnantajalle. Ehdotuksen perusteena ovat seuraavat painavat seikat.

Tietokoneohjelmat ja tietokannat ovat monessa suhteessa samankaltaisia tuotteita. Molempien valmistukseen osallistuu monissa tapauksissa suurempi tai pienempi joukko henkilöitä, jotka ovat työsuhteessa niitä tuottavaan yritykseen tai muuhun yhteisöön. Nämä henkilöt on usein palkattu aikaansaamaan tietokoneohjelmia tai tietokantoja, joiden tuottaminen kuuluu yrityksen tai yhteisön liiketoimintaan tai muuhun toimialaan. Perusteltua on, että kysymys tietokoneohjelmien ja tietokantojen oikeudenhaltijasta järjestetään lainsäädännössä yhdenmukaisesti.

Tekijänoikeus ja muutettavaksi ehdotetun tekijänoikeuslain 49 §:n mukainen oikeus kohdistuvat monissa tapauksissa samaan tietokantaan. Nykyisten säännösten mukaisesti tietokannan tekijänoikeus kuuluu kaikissa tapauksissa lähtökohtaisesti sille luonnolliselle henkilölle, joka on tietokantateoksen tekijä. Tekijänoikeus voi sopimuksen mukaan siirtyä työnantajalle tai muulle siirronsaajalle. Sekä nykyisen että muutettavaksi ehdotetun lain 49 §:n mukaisesti suojatun tietokannan oikeudet kuuluvat sen sijaan jo alunperin yritykselle tai muulle yhteisölle,

jota pidetään tietokannan valmistajana.

Tilanne, jossa samaan tietokantaan kohdistuva tekijänoikeus ja lain 49 §:n mukainen oikeus ovat lähtökohtaisesti eri käsissä, on omalaatuinen. Vahvat syyt puhuvat sen puolesta, että työ- ja virkasuhteessa aikaansaatuun tekijänoikeudellisesti suojattujen tietokantojen ja lain 49 §:n mukaisesti suojattujen tietokantojen suoja järjestettäisiin vastaisuudessa samansuuntaisesti. Tietokantaan kohdistuva tekijänoikeus siirtyisi tällöin lain nojalla tai kuuluisi lain 49 §:n mukaisesti työnantajalle, jollei toisin ole sovittu.

Työ- ja virkasuhteessa luotuja tietokantoja koskeva säännös koskee erityisesti sellaisia teoksia, joiden käyttämiseen yrityksillä ja muilla tietokantoja tuottavilla yhteisöillä on erityisiä tarpeita. Tietokantoja tuotetaan kaupalliseen levitykseen ja muuhun ammattimaiseen käyttöön. Tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden intressit painottuvat tietokantojen sisältönä mahdollisesti oleviin teoksiin ja muihin suojakohteisiin. Näitä ehdotettu säännös ei koske.

Säännös työ- ja virkasuhteessa luotujen tietokantojen tekijänoikeuden siirtymisestä ehdotetaan otettavaksi tietokoneohjelmien ja niihin välittömästi liittyvien teosten oikeuksien siirtymistä koskevan tekijänoikeuslain 40 b §:n uuteen 3 momenttiin. Pykälän 1 ja 2 momentissa olevia työ- ja virkasuhteessa luotuja tietokoneohjelmia ja niihin välittömästi liittyviä teoksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin vastaavasti työ- ja virkasuhteessa luotuihin tietokantoihin.

Ehdotus koskee vain itse tietokantaan kohdistuvien oikeuksien siirtymistä. Se ei koske tietokantoihin liittyviä teoksia. Kuten edellä on todettu, ehdotettu säännös ei myöskään koske tietokannan sisältönä mahdollisesti olevia teoksia tai muita suojakohteita.

Nyt ehdotettu työ- ja virkasuhteessa luotuja tietokantoja koskeva säännös on poikkeus siitä tekijänoikeuden pääsäännöstä, että tekijällä on lähtökohtaisesti oikeus määrätä teoksestaan. Poikkeus on tarkkarajainen ja sen kohteena on yksittäinen teoslaji, jonka osalta ehdotettu erityissääntely on perusteltu.

Kysymystä työ- ja virkasuhteissa luotujen teosten tekijänoikeuden siirtymisen yleisestä sääntelystä on Suomessa aikaisemmin selvitetty. Hallitus otti vuonna 1994 tähän kysymykseen kantaa hallituksen esityksessä tekijänoikeuslain muuttamisesta (HE 287/1994 vp, s. 11–12). Esityksessä todettiin, että ellei kehitys alalla johda olennaisesti muut-

tuneeseen tilanteeseen, ei Suomessa ole tarkeus ryhtyä tässä asiassa lainsäädäntötoimiin.

Olosuhteissa tekijänoikeuden alalla ei ole tapahtunut sellaista muutosta, että yleistä työsuhteiden tekijänoikeuden sääntelyä olisi syytä harkita. On kuitenkin syytä korostaa, että suojatun aineiston käytön ehdoista neuvotellaan ja sovitaan osapuolten kesken. Myös nyt ehdotettu sääntely on dispositiivinen, joten osapuolet voivat aina sopia asiasta.

Pykälän edellä olevaan väliotsikkoon ehdotetaan lisättäväksi maininta tietokannoista.

Nykyisen lain 49 §:n 2 momentissa on viittaussäännös, jonka mukaan 40 b §:ää sovelletaan vastaavasti 49 §:n mukaisiin suojakohteisiin. Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi viittaus ehdotetaan poistettavaksi. Ehdotettava muutos ei vaikuta oikeudelliseen tilanteeseen, koska 49 §:n mukaiset oikeudet syntyvät suoraan luettelon valmistajalle.

2.4. Erityisten siirtymäsäännösten tarve

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan tietokantadirektiivin säännösten mukaisesti omaksuttavaksi uusi tietokantojen suojamuoto. Direktiivin ajallista soveltamista ja suoja-aikaa koskevien säännösten mukaisesti tämän uuden suojan piiriin tulee sellaista aineistoa, jonka suoja-aika tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisesti on jo lakannut, ja aineistoa, joka ei koskaan ole ollut suojattu. Samalla tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisen luettelosuojan oikeudet laajenevat jäljentämistä koskevasta suojasta kattamaan myös yleisön saataviin saattamisen. Esitykseen on syytä ottaa ehdotukset siirtymäsäännöksistä, jotka suojaavat käyttäjän asemaa ja taloudellista panostusta tilanteissa, joissa käytön aloittaminen tapahtui silloin, kun aineisto oli vielä vapaata. Ehdotukset sisältyvät voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 ja 6 momenttiin. Ne vastaavat asiallisesti 1 päivänä tammikuuta 1996 voimaan tulleen tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain (1654/1995) voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 4 ja 5 momentin säännöksiä. Mainittu laki sisälsi muutokset, jotka aiheutuivat tekijänoikeuden ja tiettyjen lähi-oikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta annetusta neuvoston direktiivistä 93/98/ETY.

3. Asian valmistelu

Ehdotus tietokantadirektiivin edellyttämistä

muutoksista tekijänoikeuslakiin on valmisteltu opetusministeriön asettamassa tekijänoikeustoimikunnassa, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa Euroopan integraatiokehityksestä aiheutuvien kansallisten lainmuutosten ja muiden toimenpiteiden valmistelu.

Toimikunta julkaisi 3 päivänä syyskuuta 1997 luonnoksen hallituksen esitykseksi.

Opetusministeriö pyysi hallituksen esitysluonnoksesta lausuntoa niiltä keskeisiltä järjestöiltä, laitoksilta ja viranomaisilta, joiden toimintaa tietokantadirektiivi koskettaa. Kirjallisen lausunnon antoivat oikeusministeriö, liikenneministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, Keskuskauppakamari, Aikakauslehtien Liitto ry, Finlands Svenska Författareförening rf, Graafisen Teollisuuden Liitto ry, Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, MTV Oy, Sanoma Osakeyhtiö, Sanomalehtien Liitto ry, Suomen Journalistiliitto ry, Suomen Kaapelitelevisioliitto ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen Kustannusyhdistys ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Suomen tekniset kustantajat - STEK ry, Suomen tieteellinen kirjastoseura, Suomen tietokirjailijat ry, Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat AKT ry, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry, Tietotekniikan Liitto ry, Tietotekniikan Palveluliitto TIPAL ry, Visuaalisen alan tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry, Yleisradio Oy ja Kirjastoalan tekijänoikeusryhmä.

Kaikki lausunnonantajat pitivät esitysluonnosta ja siinä omaksuttuja ratkaisuja pääosin oikeasuuntaisina. Eräissä lausunnoissa esitettiin, että lakiin otettaisiin sen soveltamisen helpottamiseksi tietokannan määritelmä. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin, että tietokantojen yksityinen kopiointi kiellettäisiin kokonaan. Muutamassa lausunnossa esitettiin, että tietokantojen levitysoikeuden raukeamisen kohdalla omaksuttaisiin alueellisen raukeamisen periaate.

Suomen Journalistiliitto ry ja Suomen Muusikkojen Liitto ry katsoivat lausunnoissaan, että työ- tai virkasuhteissa luotuja tietokantoja koskeva oletettasäännös tulisi poistaa hallituksen esityksestä. Työnantajan hyväksi ehdotettua oletettasäännöstä pi-

tivät perusteltuna sanoma- ja aikakauslehdistöä sekä kirjankustannustoimintaa ja äänite-tuotantoa edustavat järjestöt, televisioyhtiöt, Suomen Tieteellinen kirjastoseura ry, Keskuskauppakamari, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry sekä kauppa- ja teollisuusministeriö. Suomen Muusikkojen Liitto ry esitti, että voimassaolevan tekijänoikeuslain 49 §:n 2 momentissa oleva viittaus 40 b §:ään tulisi poistaa, koska 49 §:n mukainen oikeus syntyy suoraan valmistajalle. Viittaus aiheuttaa tarpeetonta epävarmuutta.

Oikeusministeriö esitti lausunnossaan, että tulisi harkita EU:n jäsenmaiden kansalaisten aseman järjestämisestä tekijänoikeusasioissa perustamissopimuksen määräyksiin paremmin sopivalla tavalla, kuin tekijänoikeuslain 65 §:n nojalla annettavilla asetuksilla. Oikeusministeriö esitti lisäksi, että esitykseen tulisi lisätä ehdotus rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta.

Tietokantadirektiiviä, sen tulkintaa ja sen mukaisia muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön on tarkasteltu useissa Pohjoismaiden tekijänoikeusasioista vastaavien ministeriöiden neuvottelukokouksissa. Direktiivin säännösten tulkinta on Pohjoismaiden kesken pääkohdiltaan yhteneväinen ja sen perusteella ehdotetut tai kaavailut lainmuutokset ovat yhdensuuntaiset.

Euroopan yhteisöjen komissio järjesti 28 päivänä toukokuuta 1997 jäsenmaiden edustajille kokouksen, jossa tarkasteltiin tietokantadirektiivin tulkintoja ja eri jäsenmaissa vireillä olevia kansallisia lainmuutoksia. Suomi oli kokouksessa edustettuna, ja kokouksessa esiin tulleet näkökohdat on otettu huomioon hallituksen esitystä laadittaessa.

4. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset koskevat tietokantojen tekijöiden ja valmistajien sekä tietokantojen käyttäjien oikeudellista asemaa.

Ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat pääosin yksityistaloudellisia.

Ehdotuksella on vaikutuksia valtion tai kuntien talouteen siltä osin, kuin valtion viranomaiset tai kunnat ovat tietokantojen valmistajia tai käyttäjiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Tekijänoikeuslaki

12 §. Lain 12 §:n 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi rajoitus, jonka mukaan yksityiseen käyttöön ei saisi valmistaa tietokoneella luettavassa muodossa olevaa kappaletta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokannasta. Säännöksessä rajoitetaan digitaalisessa muodossa olevan tietokannan kopiointista yksityiseen käyttöön digitaalisessa muodossa. Kappaleen valmistaminen yksityiseen käyttöön muunlaisista tietokannoista on sen sijaan mahdollista. Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan sanamuoto ei aseta myöskään estettä paperitulosteen tekemiselle yksityiseen käyttöön digitaalisessa muodossa olevasta tietokannasta eikä digitaalisessa muodossa olevan kappaleen valmistamista muussa kuin digitaalisessa muodossa olevasta tietokannasta. Säännöstä on käsitelty yleisperustelujen 2.2. jaksossa tietokantadirektiivin 6 artiklan yhteydessä.

25 j §. Pykälän uudeksi 4 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa, saa valmistaa tietokannasta kappaleita ja tehdä kaikki muutkin toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sisällön tavanmukaista käyttöä varten. Säännös aiheuttaa tietokantadirektiivin 6 artiklan 1 kohdan.

Pykälän 5 momentti vastaisi nykyistä 4 momenttia, kuitenkin muutettuna siten, että myös 4 momentin mukaista tietokannan käyttöä rajoittava sopimus on tehoton. Säännöksellä saatetaan voimaan tietokantadirektiivin 15 artiklan säännös.

40 b §. Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi pykälän 1 momenttiin kohdistuva viittaussäännös, jonka mukaan työ- ja virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotujen tietokantojen tekijänoikeudet siirtyisivät työnantajalle. Pykälän 2 momenttiin kohdistuvalla viittauksella rajoitetaan lisäksi oikeuksien siirtymistä työnantajalle siinä tapauksessa, että tietokannan on luonut korkeakoulun opetus- tai tutkimustyössä itsenäisesti toimiva tekijä. Lain 27 §:n 3 momentin mukaan pykälän säännöksiä sovelletaan vain, jollei toisin ole sovitettu.

Säännöstä on käsitelty yleisperustelujen 2.3. jaksossa.

49 §. Pykälän niin sanottua luettelosuoja-säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin tietokantadirektiivin 7—10 artiklan tietokantojen erityis-suojaa koskevat säännökset. Edellä mainittujen artiklojen sisältöä on käsitelty yleisperustelujen 2.2. jaksossa. Kansallisesti sovellettava nykyinen 49 §:n 1 momentissa oleva luettelosuoja-säännös ehdotetaan sijoitettavaksi pienin muutoksin 1 momentin 1 kohdaksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että tietokantadirektiivin mukainen tietokantojen erityissuoja koskisi sellaista tietokantaa, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta. Tätä direktiivin 7 artiklassa esitettyä määritelmää on käsitelty yleisperustelujen 2.2. jaksossa.

Sekä perinteistä luettelosuojaa nauttivien töiden että tietokantojen erityissuojaa saavien tietokantojen suoja ulotettaisiin ehdotetun säännöksen mukaan kappaleiden valmistamiseen sekä yleisön saataviin saattamiseen. Ehdotetun säännöksen sanontoja olisi tulkittava samalla tavoin kuin tekijänoikeuslain 2 §:ää. Suoja kohdistuisi sekä työn koko sisältöön että sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaiseen osaan.

Uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi suoja-ajasta, joka olisi sekä luetteloiden että erityissuojaa saavien tietokantojen kohdalla 15 vuotta työn valmistumisesta. Direktiivin 10 artiklan 2 kohdan säännöksen mukaisesti momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että sellaisen työn, joka saatettiin yleisön saataviin ennen tämän 15 vuoden ajanjakson päättymistä, suoja-aika laske-taan siitä vuodesta, jolloin työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Pykälän 3 momentti, joka sisältää viittaukset sovellettaviin säännöksiin, vastaa nykyistä 2 momenttia. Säännökseen sisällytettävien viittausten tarkistamisen lisäksi säännökseen ehdotetaan erityisesti lisättäväksi viittaukset eräisiin lain 1 luvun perussäännöksiin ja 2 luvussa oleviin säännöksiin, jotka koskevat oikeutta yleisön saataviin saattamiseen.

Ehdotettujen muutosten jälkeen sekä tietokantojen tekijänoikeussuojaan että luettelosuojaan ja tietokantojen erityissuojaan sovelletaan samoja oikeuksien rajoituksia.

Esityksessä ehdotetaan, että nykyään 2 momentissa oleva viittaus 40 b §:ään poistetaan tarpeettomana. Kyseinen säännös koskee työ- tai virkasuhteessa luodun tietokoneohjelman tekijänoikeuden siirtymistä.

Nykyisen lain 49 §:n 2 momentissa olevien viittausten mukaan säännöksessä tarkoitettuihin luetteluihin sovelletaan seuraavia tekijänoikeuslain säännöksiä:

- 9 §: lait ja asetukset sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätökset tekijänoikeuden ulkopuolella

- 12 §:n 1 ja 2 momentti: kappaleen valmistaminen tai valmistuttaminen yksityiseen käyttöön

- 13 §: valokopioinnin sopimuslisenssi

- 14 §:n 1 momentti: radio- ja televisiolähetysten nauhoittamista opetustoiminnassa koskeva sopimuslisenssi

- 14 §:n 3 momentti: kappaleiden valmistaminen ylioppilastutkintoa varten

- 16 §: kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

- 22 §: sitaatti

- 25 c §: julkisten lausumien toisintaminen

- 25 d §: asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito.

Ehdotetun 49 §:n 3 momentin viittausten mukaan 49 §:n 1 momentin mukaisiin suoja-kohteisiin sovelletaan ennen 49 §:n 2 momentissa olleiden viittausten lisäksi seuraavia tekijänoikeuslain säännöksiä:

- 2 §:n 2 ja 3 momentti: kappaleen valmistamisen, yleisön saataviin saattamisen ja julkisen esittämisen määrittely

- 8 §: julkistamisen ja julkaisemisen määrittely

- 11 §:n 2 momentti: lähteen mainitseminen toisinnettaessa

- 12 §:n 4 momentti: kielto valmistaa tai valmistuttaa yksityiseen käyttöön tietokoneella luettavassa muodossa oleva kappale tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta

- 15 §: kappaleiden valmistaminen eräissä laitoksissa

- 17 §: kappaleiden valmistaminen vammaisille

- 18 §: opetuksessa käytettävät kokoomateokset

- 19 §:n 1 ja 2 momentti: kappaleiden levittäminen

- 25 b §: päiväntapahtuman toisintaminen

- 25 f §: radio- ja televisiolähetystyöä koskeva sopimuslisenssi

- 25 g §: efemääriset nauhoitukset ja referenssinauhoitukset sekä radio- ja televisiolä-

hetynsen nauhoittaminen yhteisöjen sisäiseen tiedotuskäyttöön

- 25 h §: radio- ja televisiolähetystyöä sisältävien teosten edelleen lähettämistä koskeva sopimuslisenssi

- 25 i §: samanaikaista edelleen lähettämistä koskeva sopimuslisenssi

- 25 j §:n 4 ja 5 momentti: tietokannan käyttöoikeuden mahdollistamat toimet, joita ei voida rajoittaa sopimuksella

- 26 §: sopimuslisenssisäännös.

Pykälään otettavaksi ehdotetun 4 momentin mukaan sopimuksen ehto, jolla 1 momentissa tarkoitettuna julkistetun työn valmistaja estää tai rajoittaa laillisen käyttäjän mahdollisuutta käyttää luetteloa tai tietokantaa haluamallaan tavalla, on tehoton.

56 a §. Pykälän 2 momentin muutoksella ehdotetaan teon rangaistavuuden poistamista koskevan momentin soveltamisalaa laajennettavaksi siten, ettei muutaman kappaleen valmistaminen yksityistä käyttöä varten tietokoneella luettavassa muodossa tällaisessa muodossa olevasta julkaistusta tietokannasta olisi rangaistavaa. Julkaistuun tietokantaan ehdotetaan rinnastettavaksi myös sellainen tietokoneella luettavassa muodossa oleva tietokanta, jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu.

Säännöksessä ehdotetaan siten toteutettavaksi samansuuntainen teon rangaistavuuden poistaminen, joka tapahtui tietokoneohjelmien kopioimisen rangaistavuutta koskeneen 56 a §:n (laki 418/1993) käsittelyn yhteydessä eduskunnassa. Sivistysvaliokunnan mietinnön pohjalta eduskunta muutti tällöin lakiehdotusta siten, että yksityiskäyttöön tapahtuva muutaman kappaleen valmistaminen tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta, joka on julkaistu, ei ole rangaistavaa.

64 §. Pykälä sisältää säännökset lähioikeuksien suojan soveltamisalasta. Pykälän 7 momentin säännökseen, joka koskee 49 §:n soveltamista, ehdotetaan tehtäväksi 49 §:n muuttamisesta aiheutuvat tarkistukset. 49 §:n 1 momentin 1 kohdan kansallista luettelosuojaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin edelleenkin työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Suojaa annettaisiin siten työn valmistajan kansallisuudesta riippumatta.

Tietokantojen erityissuojaa koskevia 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi työhön, jonka val-

mistaja on ETA-valtion kansalainen tai jonka valmistajalla on vakinainen asuinpaikka tällaisessa valtiossa. Myös sellaiset tietokannat, joiden valmistaja on ETA-valtion lainsäädännön mukaisesti perustettu yhtiö tai elinkeinonharjoittaja, jonka kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka on ETA-valtiossa, tulisivat ehdotetun säännöksen nojalla suojatuiksi Suomessa. Ehdotuksen mukaan ETA-alueella ainoastaan kotipaikan, keskushallinnon tai pääasiallisen toimipaikan omaavalla yhtiöllä tai elinkeinonharjoittajalla tulee lisäksi olla todellinen ja jatkuva yhteys ETA-valtion talouteen. Soveltamisalaa koskevat direktiivin säännökset sisältyvät tietokantadirektiivin 11 artiklaan, jonka sisältöä on käsitelty yleisperustelujen 2.2. jaksossa.

1.2. Rikoslain 49 luku

1 §. *Tekijänoikeusrikos.* Tekijänoikeusrikosta koskevaan rikoslain 49 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohtaan ja 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka aiheutuvat tietokantojen erityissuojan lisäämisestä tekijänoikeuslain 49 §:ään.

2. Voimaantulo

Tietokantadirektiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaan EU:n jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä. Tämän mukaisesti ehdotetaan, että ehdotetut lait tulisivat voimaan 31 päivänä joulukuuta 1997.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lakia sovelletaan myös sellaisiin teoksiin, jotka on luotu ennen ehdotetun lain voimaantuloa, ja sellaisiin lain 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Tämä vastaa direktiivin 14 artiklan 1 kohdassa olevaa säännöstä ja normaalia tekijänoikeuslainsäädännön käytäntöä, jonka mukaan muutettua lakia sovelletaan kaikkiin lain voimaantulohetkellä suojattuihin ja sen jälkeen luotuihin teoksiin ja muihin suojan kohteisiin.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 3 momentin mukaan sellaiset lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteet, jotka on valmistettu 31 päivän joulukuuta 1982 jälkeen, olisivat suo-

jattuja 1 päivään tammikuuta 2013. Tämä vastaa tietokantadirektiivin 14 artiklan 3 ja 5 kohdissa olevia säännöksiä. Ehdotuksen mukaan sekä nykyisen lain 49 §:n mukaisen luettelosuojan että ehdotetun uuden erityissuojan suoja-aika järjestyisi tämän siirtymäsäännöksen mukaisen siirtymäkauden aikana yhdenmukaisesti.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 4 momentin mukaan voimassa olevaa lakia sovellettaisiin ennen ehdotetun lain voimaantuloa tehtyihin toimiin. Aikaisemmin tehtyihin tekoihin sovelletaan siten silloin voimassa ollutta lakia. Ehdotetun lain mukaan ei esimerkiksi voitaisi esittää mitään vaatimuksia sellaisesta lain 49 §:ssä tarkoitetun tietokannan käytöstä, joka tapahtui ennen ehdotetun lain voimaantuloa tietokannan ollessa vapaa. Ehdotetulla lailla ei myöskään puututtaisi nykyisen lain voimassa ollessa ja silloin valinneissa olosuhteissa tehtyihin sopimuksiin tai hankittuihin oikeuksiin. Aikaisempiin sopimuksiin sovelletaan sopimuksen tekemisen ajankohtana voimassa ollutta lakia. Siirtymäsäännösten 4 momentin säännökset vastaavat tietokantadirektiivin 14 artiklan 4 kohdan säännöksiä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 momentissa säädettäisiin, että sellaisia lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen ehdotetun lain voimaan tuloa ja silloin voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saisi edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan kuitenkin ehdotetussa 49 §:n 3 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaisesti myös sellaisiin suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on valmistettu ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Oikeus määrätä tietokantojen kappaleiden vuokrauksesta olisi siis voimassa myös ennen uuden lain voimaantuloa valmistettujen kappaleiden osalta.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin ensimmäisessä virkkeessä ehdotetaan säädettäväksi tapauksesta, jossa joku ennen ehdotetun lain voimaantuloa on valmistanut kappaleita lain 49 §:ssä tarkoitettua suojan kohteesta tai saattanut sellaista yleisön saataviin olennaisia toimenpiteitä vaativalla tavalla ja on näin ryhtynyt käyttämään sellaista suojan kohdetta, jonka suoja oli lakannut tai joka ei ollut suojattu ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Momentin toisessa virkkeessä ehdotetaan säädettäväksi, että ensimmä-

mäisen virkkeen säännökset koskevat myös sitä, joka on ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin valmistakseen suojan kohteesta kappaleita tai saattaakseen sitä yleisön saataviin.

Näissä tapauksissa se, joka valmistaa suojan kohteista kappaleita tai saattaa sen yleisön saataviin, saisi ehdotetun lain estämättä saattaa aloitetun käytön loppuun tai ryhtyä valmisteltuun käyttöön ja saattaa sen loppuun tavanomaisessa ja käytön kannalta tarpeellisessa laajuudessa vuoden 1999 loppuun mennessä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin säännökset ovat siirtymäaikaa lukuunottamatta soveltuvien osin samansisältöiset 22 päivänä joulukuuta 1995 annetun ja 1 päivänä tammikuuta 1996 voimaan tulleen tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain (1654/1995) voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 momentin säännösten kanssa. Mainittu laki sisälsi muutokset, jotka aiheutuivat tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta annetusta neuvoston direktiivistä. Edellä mainitun tekijänoikeuslain muutoksen voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 momentin perustelut soveltuvat vastaavasti soveltuvien osin ehdotetun lain voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin tulkintaan.

Koska nyt ehdotettava laki koskee vain yhtä teoslajia ja vain kahta muuta erityistä suojan kohteen lajia, ehdotetaan, että siirtymäaika olisi kaksi vuotta. Tämä liittyy tietokantojen suojan taloudellisiin erityistarpeisiin: tietokannat vanhenevat nopeasti ja niiden kaupallinen elinikä on lyhyt. Direktiivin tarkoituksen toteuttamiseksi olisi niille, jotka

haluavat hyödyntää suojaa kaupallisesti, annettava siihen mahdollisuus.

Edellä mainittu suoja-aikojen pidentänyt laki koski periaatteessa kaikkia teoslajeja ja oli vaikutuksiltaan erittäin laaja. Eduskunta pidensi mainittuun lakiin otetun siirtymäajan ehdotetusta neljästä ja puolesta vuodesta kuuteen vuoteen eli 1 päivään tammikuuta 2003. Nyt käsillä olevassa tietokantoja koskevassa esityksessä oleva ehdotus vastaa tietokantojen julkaisemisen käytännön tarpeita ja turvaa sellaisten henkilöiden aseman, jotka ovat ryhtyneet käyttämään aineistoa sen ollessa vapaata.

Sekä voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin ensimmäisessä että toisessa virkkeessä olevan säännöksen perusteella valmistettuja kappaleita saisi momenttiin otetun nimenomaisen säännöksen mukaan edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Niitä saisi vapaasti levittää myös 1 päivän tammikuuta 2000 jälkeen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan kuitenkin lain 49 §:n 3 momentissa olevan viittaussäännöksen mukaisesti myös niihin suojan kohteiden kappaleisiin, joita valmistetaan voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin mukaisesti. Oikeus määrätä tietokantojen vuokrauksesta olisi siis voimassa myös näiden kappaleiden osalta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 12 §:n 4 momentti, 25 j §:n 4 momentti ja sen edellä oleva väliotsikko, 40 a §:n edellä oleva väliotsikko, 49 §, 56 a §:n 2 momentti ja 64 §:n 7 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 12 §:n 4 momentti, 25 j §:n 4 momentti ja sen edellä oleva väliotsikko, 40 a §:n edellä oleva väliotsikko ja 64 §:n 7 momentti laissa 446/1995, 49 § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 34/1991 sekä 56 a §:n 2 momentti laissa 418/1993, sekä

lisätään 25 j §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 446/1995, uusi 5 momentti ja 40 b §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 34/1991 ja 418/1993, uusi 3 momentti seuraavasti:

12 §

Tämän pykälän säännökset eivät koske tietokoneella luettavassa muodossa olevaa tietokoneohjelmaa, tietokoneella luettavassa muodossa olevan kappaleen valmistamista tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta eivätkä rakennusteoksen valmistamista.

Tietokoneohjelmia ja tietokantoja koskevia erityissäännöksiä

25 j §

Se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa, saa valmistaa tietokannasta kappaleita ja tehdä kaikki muutkin toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sisällön tavanmukaista käyttöä varten.

Sopimuksen ehto, jolla rajoitetaan 2—4 momentin mukaista käyttöä, on tehoton.

Tietokoneohjelmat ja tietokannat

40 b §

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään tietokoneohjelmasta, sovelletaan vastaavasti työn ja virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun tietokantaan.

49 §

Sillä, joka on valmistanut

1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai

2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen,

varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,

on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 8 ja 9 §:ssä, 11 §:n 2 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 §:ssä, 14 §:n 1 ja 3 momentissa, 15—18 §:ssä, 19 §:n 1 ja 2 momentissa, 22, 25 b—25 d, 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 26 §:ssä säädetään. Jos sellainen työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan siihen oikeuteen nojata.

Sopimuksen ehto, jolla 1 momentissa tarkoitettua julkistetun työn valmistaja estää työn laillista käyttäjää käyttämästä sen sisällön laadullisesti tai määrällisesti arvioiden epäolennaista osaa mihin tahansa tarkoitukseen tai rajoittaa tällaista käyttöä, on tehoton.

56 a §

Tekijänoikeusrikkomuksena ei kuitenkaan pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietoko-

neella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, joka on julkaistu taikka jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu.

64 §

Tämän lain 49 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöksiä sovelletaan työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä sovelletaan työhön, jonka valmistanut henkilö on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jonka valmistajalla on vakinainen asuinpaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä sovelletaan myös työhön, jonka valmistaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaisesti perustettu yhtiö tai elinkeinonharjoittaja, jonka kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Jos tällaisella yhtiöllä tai elinkeinonharjoittajalla on ainoastaan kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sovelletaan 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä vain, jos sen toimilla on todellinen ja jatkuva yhteys Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion talouteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Lakia sovelletaan myös teoksiin, jotka on luotu ennen lain voimaantuloa, ja lain 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaantuloa.

Lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteet, jotka on valmistettu 31 päivän joulukuuta 1982 jälkeen, ovat suojattuja 1 päivään tammikuuta 2013.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan kuitenkin tämän lain 49 §:n 3 momentin mukaisesti myös suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Joka on ennen tämän lain voimaantuloa valmistamalla kappaleita sellaisesta 49 §:ssä tarkoitettusta suojan kohteesta, joka ei ollut suojattu ennen tämän lain voimaantuloa, tai saattamalla sellaista yleisön saataviin tavalla, joka on vaatinut olennaisia toimenpiteitä, ryhtynyt käyttämään sellaista suojan kohdetta, saa lain säännösten estämättä saattaa aloitetun käytön loppuun tavanomaisessa ja käytön kannalta tarpeellisessa laajuudessa vuoden 1999 loppuun mennessä. Mitä edellä säädetään aloitetun käytön loppuun saattamisesta, koskee myös sitä, joka on vastavissa olosuhteissa ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin valmistaakseen suojan kohteesta kappaleita tai saattaakseen sitä yleisön saataviin. Näiden säännösten perusteella valmistettuja kappaleita saa edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Niihin sovelletaan kuitenkin tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä tämän lain 49 §:n 3 momentin mukaisesti.

2.

Laki**rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1010/1995, seuraavasti:

49 luku

**Eräiden aineettomien oikeuksien
loukkaamisesta**

1 §

Tekijänoikeusrikos

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/61) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

6) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaissa tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai tietokantaan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, taikka

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitetun teoksen tai valokuvan kappaleen taikka äänilevyn, filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä tai liikkuvaa kuvaa, taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, taikka tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistava 1 momentin tai tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta .

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Claes Andersson*

1.

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 12 §:n 4 momentti, 25 j §:n 4 momentti ja sen edellä oleva väliotsikko, 40 a §:n edellä oleva väliotsikko, 49 §, 56 a §:n 2 momentti ja 64 §:n 7 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 12 §:n 4 momentti, 25 j §:n 4 momentti ja sen edellä oleva väliotsikko, 40 a §:n edellä oleva väliotsikko ja 64 §:n 7 momentti laissa 446/1995, 49 § viimeksi mainitussa laissa ja laissa 34/1991 sekä 56 a §:n 2 momentti laissa 418/1993, sekä

lisätään 25 j §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 446/1995, uusi 5 momentti ja 40 b §:ään, sellaisena kuin se on mainituissa laissa 34/1991 ja 418/1993, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Tämän pykälän säännökset eivät koske tietokoneella luettavassa muodossa olevaa tietokoneohjelmaa eivätkä rakennusteoksen valmistamista.

Tämän pykälän säännökset eivät koske tietokoneella luettavassa muodossa olevaa tietokoneohjelmaa, *tietokoneella luettavassa muodossa olevan kappaleen valmistamista tällaisessa muodossa olevasta tietokannasta* eivätkä rakennusteoksen valmistamista.

Tietokoneohjelmia koskevia erityissäännöksiä

Tietokoneohjelmia ja tietokantoja koskevia erityissäännöksiä

25 j §

Sopimuksen ehto, jolla rajoitetaan 2 ja 3 momentin mukaista *tietokoneohjelman* käyttöä, on tehoton.

Se, jolla on oikeus käyttää tietokantaa, saa valmistaa tietokannasta kappaleita ja tehdä kaikki muutkin toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä ja sisällön tavannukaista käyttöä varten.

Sopimuksen ehto, jolla rajoitetaan 2—4 momentin mukaista käyttöä, on tehoton.

Tietokoneohjelmat

Tietokoneohjelmat ja tietokannat

40 b §

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään tietokoneohjelmasta, sovelletaan vastaavasti työ- ja virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun tietokantaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

49 §

Luetteloa, taulukkoa, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, ei valmistajan suostumuksetta saa jäljentää, ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ julkaisiin. Suoja-aika päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön on vastaavasti sovellettava, mitä 9 §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 §:ssä, 14 §:n 1 ja 3 momentissa sekä 16, 22, 25 c, 25 d ja 40 b §:ssä säädetään. Jos sellainen työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan siihen oikeuteen nojata.

56 a §

Tekijänoikeusrikkomuksena ei kuitenkaan pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta, joka on julkaistu taikka jonka kappaleita on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu.

49 §

Sillä, joka on valmistanut

1) luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, tai

2) tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta,

on yksinomainen oikeus määrätä työn koko sisällöstä tai sen laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisesta osasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla ne yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 15 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ valmistui, tai jos työ saatettiin yleisön saataviin ennen tämän ajanjakson päättymistä, 15 vuotta siitä vuodesta, jona työ saatettiin ensimmäisen kerran yleisön saataviin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 8 ja 9 §:ssä, 11 §:n 2 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 §:ssä, 14 §:n 1 ja 3 momentissa, 15—18 §:ssä, 19 §:n 1 ja 2 momentissa, 22, 25 b—25 d, 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 26 §:ssä säädetään. Jos sellainen työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan siihen oikeuteen nojata.

Sopimuksen ehto, jolla 1 momentissa tarkoitettun julkistetun työn valmistaja estää työn laillista käyttäjää käyttämästä sen sisällön laadullisesti tai määrällisesti arvioiden epäolennaista osaa mihin tahansa tarkoitukseen tai rajoittaa tällaista käyttöä, on tehoton.

Tekijänoikeusrikkomuksena ei kuitenkaan pidetä muutaman kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten sellaisesta tietokoneella luettavassa muodossa olevasta tietokoneohjelmasta tai tietokannasta, joka on julkaistu taikka jonka kappaleita on tekijän tai tietokannan valmistajan suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

64 §

Edellä 49 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan työhön, joka ensiksi on julkaistu Suomessa.

Tämän lain 49 §:n 1 momentin 1 kohdan säännöksiä sovelletaan työhön, joka on ensiksi julkaistu Suomessa. Lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä sovelletaan työhön, jonka valmistanut henkilö on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jonka valmistajalla on vakinainen asuinpaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Lain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä sovelletaan myös työhön, jonka valmistaja on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaisesti perustettu yhtiö tai elinkeinonharjoittaja, jonka kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka on Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Jos tällaisella yhtiöllä tai elinkeinonharjoittajalla on ainoastaan kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sovelletaan 49 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksiä vain, jos sen toimilla on todellinen ja jatkuva yhteys Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion talouteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Lakia sovelletaan myös teoksiin, jotka on luotu ennen lain voimaantuloa, ja lain 49 §:ssä tarkoitettuihin suojan kohteisiin, jotka on valmistettu ennen lain voimaantuloa.

Lain 49 §:ssä tarkoitetut suojan kohteet, jotka on valmistettu 31 päivän joulukuuta 1982 jälkeen, ovat suojattuja 1 päivään tammikuuta 2013.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain 49 §:ssä tarkoitettujen suojan kohteiden kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan kuitenkin tämän lain 49 §:n 3 momentin mukaisesti myös suojan kohteiden kappaleisiin, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Joka on ennen tämän lain voimaantuloa valmistamalla kappaleita sellaisesta 49 §:ssä tarkoitetusta suojan kohteesta, joka ei ollut

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

suojattu ennen tämän lain voimaantuloa, tai saattamalla sellaista yleisön saataviin tavalla, joka on vaatinut olennaisia toimenpiteitä, ryhtynyt käyttämään sellaista suojan kohdetta, saa lain säännösten estämättä saattaa aloitetun käytön loppuun tavanomaisessa ja käytön kannalta tarpeellisessa laajuudessa vuoden 1999 loppuun mennessä. Mitä edellä säädetään aloitetun käytön loppuun saattamisesta, koskee myös sitä, joka on vastaavissa olosuhteissa ryhtynyt olennaisiin toimenpiteisiin valmistaakseen suojan kohteesta kappaleita tai saattaakseen sitä yleisön saataviin. Näiden säännösten perusteella valmistettuja kappaleita saa edelleenkin levittää ja näyttää julkisesti. Niihin sovelletaan kuitenkin tekijänoikeuslain 19 §:n 2 momentin säännöksiä tämän lain 49 §:n 3 momentin mukaisesti.

2.

Laki

rikoslain 49 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 49 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 1010/1995, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

49 luku

Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaamisesta

1 §

Tekijänoikeusrikos

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/61) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

6) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaissa tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri

1 §

Tekijänoikeusrikos

Joka ansiotarkoituksessa tekijänoikeuslain (404/61) säännösten vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, loukkaa toisen oikeutta

6) luetteloon, taulukkoon, ohjelmaan tai muuhun sellaiseen tekijänoikeuslaissa tarkoitettuun työhön, jossa on yhdisteltynä suuri

Voimassa oleva laki

määrä tietoja, taikka

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitetun teoksen tai valokuvan kappaleen taikka äänilevyn, filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä tai liikkuvaa kuvaa, taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdistelynä suuri määrä tietoja, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistava 1 momentin tai tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaan.

Ehdotus

määrä tietoja, tai tietokantaan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, taikka

Tekijänoikeusrikoksesta tuomitaan myös se, joka ansiotarkoituksessa ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle, tuo maahan yleisölle levitettäväksi ulkomailla valmistetun tai jäljennetyn 1 momentissa tarkoitetun teoksen tai valokuvan kappaleen taikka äänilevyn, filmin tai muun laitteen, jolle on tallennettu ääntä tai liikkuvaa kuvaa, taikka luettelon, taulukon, ohjelman tai muun sellaisen työn, jossa on yhdistelynä suuri määrä tietoja, taikka tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, ja jonka hän tietää valmistetuksi tai jäljennetyksi sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen tai jäljentäminen Suomessa tehtynä olisi ollut rangaistava 1 momentin tai tekijänoikeuslain 56 a §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 96/9/EY,

annettu 11 päivänä maaliskuuta 1996,

tietokantojen oikeudellisesta suojasta

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 57 artiklan 2 kohdan ja sen 66 ja 100 a artiklan,

ottavat huomioon komission ehdotuksen ⁽¹⁾,

ottavat huomioon talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽²⁾,

noudattavat perustamissopimuksen 189 b artiklassa määrättyä menettelyä ⁽³⁾,

sekä katsovat, että

- (1) kaikkien jäsenvaltioiden voimassa olevassa lainsäädännössä ei tällä hetkellä riittävästi suojata tietokantoja; sielläkin, missä suojaa annetaan, sen edellytykset on määritelty eri tavoin,
- (2) tällaiset tietokantojen oikeudellista suojaa koskevat erot jäsenvaltioiden lainsäädännössä vaikuttavat välittömästi ja kielteisesti yhteismarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan tietokantojen osalta ja erityisesti luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden vapauteen tarjota tietokantoihin liittyviä tavaroita ja palveluja onlinepalveluna yhdenmukaisen oikeudellisen järjestelmän mukaisesti koko yhteisön alueella; on olemassa vaara, että kyseiset erot voivat kasvaa, kun jäsenvaltiot antavat uutta, tätä yhä kansainvälisemmäksi muuttuvaa alaa koskevaa lainsäädäntöä,
- (3) olemassa olevat erot, joilla on yhteismarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa vääristävä vaikutus, on poistettava ja uusien erojen syntyminen estettävä, kun taas eroja, jotka eivät merkittävästi haittaa yhteismarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa tai

tietopalvelumarkkinoiden kehittämistä yhteisössä, ei tarvitse poistaa tai estää syntymästä,

- (4) tietokantojen tekijänoikeudellinen suoja on jo olemassa eri muodoissa jäsenvaltioiden lainsäädännössä tai oikeuskäytännössä; tällaiset henkiseen omaisuuteen kuuluvat oikeudet, joita ei ole yhdenmukaistettu, voivat muodostaa esteitä tavaroiden ja palvelujen vapaalle liikkuvuudelle yhteisön alueella niin kauan kuin suojan soveltamisessa ja edellytyksissä on olemassa eroja jäsenvaltioiden lainsäädännössä,
- (5) tekijänoikeus on tietokantojen tekijöiden yksinoikeuksien asianmukainen muoto,
- (6) muut lisätoimenpiteet ovat kuitenkin tarpeen tietokannan sisällön luvattoman kopioinnin ja/tai uudelleenkäytön estämiseksi vilpillistä kilpailua koskevan yhdenmukaisen järjestelmän tai alaa koskevan lainsäädännön puuttuessa,
- (7) tietokantojen luominen vaatii huomattavia inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia voimavaroja, kun taas niiden kopiointi ja niihin pääsy on huomattavasti halvempaa kuin niiden itsenäinen kehittäminen,
- (8) tietokannan sisällön luvaton kopioiminen ja/tai uudelleenkäyttö ovat toimia, joilla voi olla vakavia taloudellisia ja teknisiä seurauksia,
- (9) tietokannat ovat arvokas väline yhteisön tietopalvelumarkkinoita kehitettäessä; tämä väline on hyödyllinen myös monella muulla alalla,
- (10) kaupan ja teollisuuden eri aloilla vuosittain syntyvien ja käsiteltävien tietomäärien voimakas kasvu yhteisön alueella kuten muuallakin maailmassa edellyttää investointeja kehittyneisiin tietojenkäsittelyjärjestelmiin kaikissa jäsenvaltioissa,
- (11) tietokanta-alalla tehtyjen investointien määrissä on tällä hetkellä suuria eroja niin eri jäsenvaltioiden välillä kuin yhteisön ja tärkeimpien kolmansien, tietokantoja tuottavien maiden välillä,
- (12) tietojen käsittelyn ja muistissa säilyttämisen uusiin järjestelmiin ei investoida yhteisössä toivotulla tavalla niin kauan kuin siltä puuttuu vakaa ja yhdenmukainen oikeudellinen järjestelmä tietokantojen valmistajien oikeuksien suojaamiseksi,

⁽¹⁾ EYVL N:o C 156, 23.6.1992, s. 4 ja EYVL N:o C 308, 15.11.1993, s. 1

⁽²⁾ EYVL N:o C 19, 25.1.1993, s. 3

⁽³⁾ Euroopan parlamentin lausunto annettu 23 päivänä kesäkuuta 1993 (EYVL N:o C 194, 19.7.1993 s. 144), neuvoston yhteinen kanta vahvistettu 10 päivänä heinäkuuta 1995 (EYVL N:o C 288, 30.10.1995, s. 14), Euroopan parlamentin päätös tehty 14 päivänä joulukuuta 1995 (EYVL N:o C 17, 22.1.1996) ja neuvoston päätös tehty 26 päivänä helmikuuta 1996.

27. 3. 96

FI

Euroopan yhteisöjen virallinen lehti

N:o L 77/21

- (13) tässä direktiivissä tarkoitettu suoja koskee teoksista, tiedoista tai muusta aineistosta muodostettuja, joskus koosteiksi kutsuttuja kokoelmia, joiden järjestäminen, muistissa säilyttäminen ja hakeminen tapahtuu elektronisin, elektromagneettisin tai elektro-optisin menetelmin tai muilla vastaavilla menetelmillä,
- (14) tämän direktiivin antama suoja olisi ulotettava koskemaan ei-elektronisessa muodossa olevia tietokantoja,
- (15) tietokannan mahdollista tekijänoikeudellista suojaa määritettäessä sovellettavien kriteereiden on rajoitettava ainoastaan siihen, että tietokannan sisällön valinta tai järjestäminen on tekijänsä henkinen luomus; suoja koskee tietokannan rakennetta,
- (16) mitään muuta perustetta kuin omaperäisyyden käsitettä siinä merkityksessä, että teos on tekijänsä henkinen luomus, ei saa soveltaa arvioitaessa, onko tietokannalle annettava tekijänoikeudellista suojaa, ja etenkin ei saa arvioida tietokannan laatua tai esteettistä arvoa koskevia seikkoja,
- (17) 'tietokannalla' tarkoitetaan kaikkia kirjallisia, taiteellisia, musiikillisia tai vastaavia teoskokoelmia, tai tekstiä, ääntä, kuvia, lukuja, tosiasiota ja tietoja sisältäviä kokoelmia; tässä tarkoitettujen kokoelmien on oltava teosten, tietojen tai muiden itse näiden aineistojen kokoelmia, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja joihin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy; tästä seuraa, että audiovisuaalisen, elokuvallisen, kirjallisen tai musiikillisen teoksen tallentaminen sellaisenaan ei kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan,
- (18) tämä direktiivi ei rajoita tekijöiden vapautta päättää, antavatko he — ja millä tavalla — luvan liittää teoksensa tietokannan osaksi, eikä etenkin sitä, antavatko he luvansaajalle yksinoikeuden; tietokantojen suojaaminen sui generis -oikeudella ei rajoita niiden sisältöä koskevia oikeuksia; varsinkin silloin, kun tekijä tai lähioikeuden haltija sallii tiettyjen teostensa tai suoritustensa liittämisen tietokantoihin muun kuin yksinoikeuden antavan lisenssisopimuksen perusteella, kolmas osapuoli voi hyödyntää näitä teoksia tai suorituksia tekijän tai lähioikeuden haltijan suostumuksella, ilman että tämä loukkaa tietokannan valmistajan sui generis -oikeutta, sillä edellytyksellä, että näitä teoksia tai suorituksia ei ole kopioitu tietokannasta tai käytetty uudelleen siitä käsin uudestaan,
- (19) useista musiikkiesitysten tallenteista muodostuva CD-kooste ei pääsääntöisesti kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan, koska se ei koosteena täytä tekijänoikeudellisen suojan edellytyksiä eikä siihen myöskään liity sui generis -suojan edellyttämää riittävää investointia,
- (20) tässä direktiivissä tarkoitettua suojaa sovelletaan myös tiettyjen tietokantojen toiminnalle tai käytämiselle välttämättömiin osiin, kuten sanastoihin ja hakemistojärjestelmiin,
- (21) tässä direktiivissä tarkoitettu suoja koskee tietokantoja, joissa teokset, tiedot tai muu aineisto on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla; suojan saaminen ei kuitenkaan edellytä, että nämä aineistot on fyysisesti tallennettu muistiin jäsenne-tyllä tavalla,
- (22) tässä direktiivissä tarkoitettujen elektroniset tietokannat voivat käsittää myös CD-ROM- ja CD-I-tallenteet ja vastaavat,
- (23) 'tietokannalla' ei tarkoiteta tietokantojen valmistamisesta tai toiminnassa tarvittavia tietokoneohjelmia, joiden suojasta on säädetty tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14 päivänä toukokuuta 1991 annetussa direktiivissä 91/250/ETY⁽¹⁾,
- (24) tietokantojen vuokraamisen ja lainaamisen tekijänoikeudellisesta suojasta tai muista lähioikeuksista säädetään yksinomaan vuokrausoikeudesta, lainausoikeudesta sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla 19 päivänä marraskuuta 1992 annetussa direktiivissä 92/100/ETY⁽²⁾,
- (25) tekijänoikeuden suoja-ajasta säädetään tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voima- saoloajan yhdenmukaistamisesta 29 päivänä loka- kuuta 1993 annetussa direktiivissä 93/98/ETY⁽³⁾,
- (26) tekijänoikeudellista suojaa saavat teokset sekä lähioikeuksien suojaamat, tietokantoihin liitetyt suoritukset ovat edelleenkin vastaavien yksinoi- keuksien suojaamia, eikä niitä voida liittää tietokan- taan tai kopioida sieltä ilman oikeudenhaltijan tai hänen oikeudensaajansa lupaa,
- (27) tietokantaan liitettyjen teosten tekijänoikeudelliseen suojaan sekä tietokantaan liitettynä suorituksia

(¹) EYVL N:o L 122, 17.5.1991, s. 42, direktiivi sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna direktiivillä 93/98/ETY (EYVL N:o L 290, 24.11.1993, s. 9).

(²) EYVL N:o L 346, 27.11.1992, s. 61

(³) EYVL N:o L 290, 24.11.1993, s. 9

koskeviin lähioikeuksiin ei vaikuta millään tavalla se, että on olemassa erillinen oikeus näiden teosten ja suoritusten valintaan tai järjestelyyn tietokannassa,

- (28) tietokannan luoneen luonnollisen henkilön moraaliset oikeudet kuuluvat tekijälle, ja niitä sovelletaan jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön sekä kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti; moraaliset oikeudet eivät siten kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan,
- (29) jäsenvaltiot päättävät itsenäisesti toisen palveluksessa luotaviin tietokantoihin sovellettavasta järjestelmästä; mikään tässä direktiivissä ei estä jäsenvaltioita säätämästä omassa lainsäädännössään, että työnantajalla yksin on oikeus määrätä kaikista taloudellisista oikeuksista sellaiseen tietokantaan, jonka hänen palveluksessaan oleva työntekijä on luonut työtehtäviään suorittaessaan tai työnantajansa antamien ohjeiden mukaisesti, jollei toisin ole sovittu,
- (30) tekijän yksinoikeuksien on sisällettävä myös oikeus määrätä, millä tavoin ja kenen toimesta hänen teostaan hyödynnetään, sekä erityisesti oikeus valvoa teoksen levitystä yleisölle,
- (31) tietokantojen tekijänoikeudellinen suoja sisältää tietokantojen saataville saattamisen myös muuten kuin tietokannan kopioita levittämällä,
- (32) jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden kansalliset säännökset vastaavat ainakin aineelliselta sisällöltään direktiivin yksinoikeuksia koskevia määräyksiä,
- (33) levitysoikeus ei raukea onlinetietokantaan liittyvän palvelujen tarjoamisen johdosta; sanottu koskee myös sitä, että palvelun käyttäjä on valmistanut onlinetietokannasta aineellisen kappaleen tietokannan oikeudenhaltijan suostumuksella; toisin kuin CD-ROM tai CD-I, joissa henkinen omaisuus sisältyy aineelliseen tallennusmuotoon eli kaupalliseen hyödykkeeseen, jokainen onlinen palvelu on itse asiassa lupaa vaativa toimi, jos tekijänoikeus sitä edellyttää,
- (34) silloin kun tekijänoikeuden haltija on päättänyt saattaa tietokantansa kopion käyttäjien saataville joko onlinen palveluna tai jossain muussa levittämismuodossa, laillisella käyttäjällä on kuitenkin oltava pääsy tietokantaan ja hänen on voitava käyttää sitä oikeudenhaltijan kanssa tehdyssä käyttöluopauksessa koskevassa sopimuksessa määrättyihin tarkoituksiin sekä sopimuksessa määrättyllä tavalla siinäkin tapauksessa, että tietokantaan pääsy ja tietokannan käyttö vaatisivat periaatteessa luvanvaraisten toimien suorittamista,
- (35) olisi laadittava luettelo sallituista yksinoikeuksien rajoituksista ottaen huomioon, että tässä direktiivissä tarkoitettua tekijänoikeudellista suojaa sovelletaan ainostaan tietokannassa olevan aineiston valintaan tai järjestämiseen; on aiheellista antaa jäsenvaltioille mahdollisuus säätää kyseisistä rajoituksista tietyissä tapauksissa; tätä mahdollisuutta on kuitenkin käytettävä Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti ja siinä määrin kuin rajoitukset koskevat tietokannan rakennetta; on aiheellista erottaa toisistaan yksityistä käyttöä varten tehtävät rajoitukset ja yksityisiin tarkoituksiin tehtävää toisintamista koskevat rajoitukset, viimeksi mainitun alueen kuulussa tiettyjen jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tyhjiä tallennusmateriaaleja tai tallennuslaitteita koskevien verotussäädösten piiriin,
- (36) tässä direktiivissä ilmaisu "tieteellinen tutkimus" kattaa sekä luonnontieteet että humanistiset tieteet,
- (37) tämä direktiivi ei vaikuta Bernin yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan soveltamiseen,
- (38) digitaalitekniikan yhä kasvava käyttö lisää tietokannan valmistajan riskiä siitä, että tietokannan sisältö luovutetaan kopioitamaan ja muunnetaan elektronisesti siten, että siitä tulee uusi, samansisältöinen tietokanta, joka ei kuitenkaan loukkaa alkuperäisen tietokannan sisällön järjestämiseen sovellettavaa tekijänoikeutta,
- (39) tämän direktiivin tarkoitus on, tietokannan sisällön valinnan tai järjestämisen omaperäisyyden perusteella annettavan tekijänoikeudellisen suojan takaimen lisäksi, suojata tietokannan valmistajia tietokannan sisällön laatimisen ja kokoamisen yhteydessä tehtyjen taloudellisten ja ammatillisten investointien tulosten väärinkäyttämistä suojaamalla koko tietokanta tai sen olennaiset osat käyttäjän tai kilpailijan tiettyjä toimia vastaan,
- (40) tällä sui generis -oikeudella on tarkoitus taata tietokannan sisällön keräämiseen, varmistamiseen tai esittämiseen tehdyn investoinnin suoja oikeuden rajatuksi kestoajaksi; tämä investointi voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön ja energian käytöstä,

- (41) sui generis -oikeuden tavoite on antaa tietokannan valmistajalle mahdollisuus estää koko tietokannan sisällön tai jonkin sen olennaisen osan luvaton kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö; tietokannan valmistaja on henkilö, jonka aloitteesta ja riskillä investoinnit tehdään; tämä jättää valmistajan määrätelmän ulkopuolelle varsinkin alihankkijat,
- (42) erityinen oikeus estää luvaton kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö liittyy käyttäjän toimiin, jotka ylittävät käyttäjän lailliset oikeudet ja täten aiheuttavat vahinkoa investoinnille; oikeus kieltää koko sisällön tai sen olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö liittyy sekä kilpailevan loistutteen valmistamiseen että käyttäjään, joka toiminnallaan aiheuttaa laadullisesti tai määrällisesti arvioiden olennaisia vahinkoa investoinnille,
- (43) jos kyseessä on onlinesiirto, oikeus kieltää uudelleenkäyttö ei raukea koko tietokannan taikka sellaisen tietokannasta tai sen osasta tehdyn aineellisen kopion osalta, jonka lähetyksen vastaanottaja valmistaa oikeudenhaltijan suostumuksella,
- (44) jos tietokannan sisällön esiinnotaminen näyttöpäätteelle edellyttää koko tämän sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalustalta toiselle, toimi edellyttää oikeudenhaltijan lupaa,
- (45) oikeus estää luvaton kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö ei tarkoita millään tavalla tekijänoikeudellisen suojan ulottamista pelkkiin tosiasioihin tai tietoihin,
- (46) oikeus estää tietokannassa olevien teosten, tietojen tai aineistojen kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö kokonaan tai olennaisilta osin ei johda itse näihin teoksiin, tietoihin tai aineistoihin kohdistuvan uuden oikeuden syntymiseen,
- (47) tuotteiden ja palveluiden tuottajien välisen kilpailun edistämiseksi tietopalvelualalla sui generis -oikeuden nojalla annettua suojaa ei saa käyttää niin, että se helpottaa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, erityisesti silloin, kun luodaan ja levitetään sellaisia uusia tuotteita ja palveluja, joilla on älyllistä, tiedollista, teknistä, taloudellista tai kaupallista lisäarvoa; tästä syystä tämän direktiivin säännöksillä ei rajoiteta yhteisön tai kansallisten kilpailusääntöjen soveltamista,
- (48) tämän direktiivin tarkoitus, joka on varmistaa tietokannoille asianmukainen ja yhtenäinen suojataso korvauksen takaamiseksi tietokannan valmistajille, on toinen kuin henkilötietoja koskevasta tietosuojasta ja tietojen vapaasta liikkumisesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 95/46/EY⁽¹⁾, jonka tarkoituksena on varmistaa henkilötietojen vapaa liikkuvuus yhdenmukaistettujen sääntöjen perusteella, joiden tarkoitus on suojata perusoikeuksia, erityisesti oikeutta yksityisyyteen, joka tunnustetaan myös ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojamiseksi tehdyn Euroopan yleissopimuksen 8 artiklassa; tämän direktiivin säännökset eivät rajoita tietosuoja koskevan lainsäädännön soveltamista,
- (49) huolimatta oikeudesta kieltää koko tietokannan tai sen olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö on aiheellista määrätä, että tietokannan valmistaja tai oikeudenhaltija ei voi kieltää tietokannan laillista käyttäjää kopioimasta ja/tai uudelleenkäyttämästä osia, jotka eivät ole olennaisia; kyseinen käyttäjä ei kuitenkaan voi kohtuuttomasti haitata sui generis -oikeuden haltijan taikka tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltijan tässä tietokannassa olevia teoksia tai suorituksia koskevia laillisia etuja,
- (50) jäsenvaltioille olisi annettava oikeus säätää poikkeuksista oikeuteen estää tietokannan olennaisen osan laiton kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö, jos kyseessä on kopiointi yksityisiin tarkoituksiin, havainnollistamista varten opetuksessa tai tieteellisessä tutkimuksessa sekä jos on kyse kopioinnista ja/tai uudelleenkäytöstä yleisen turvallisuuden varmistamisen toteuttamiseksi hallinnollista tai oikeudellista menettelyä varten; on tärkeää, että tällaiset toimet eivät rajoita valmistajan yksinoikeutta käyttää tietokantaa, eivätkä ne saa olla luonteeltaan kaupallisia,
- (51) jos jäsenvaltiot käyttävät oikeuttaan antaa tietokannan lailliselle käyttäjälle lupa kopioida sen olennainen osa opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseen, ne voivat rajoittaa tämän luvan tietyntyyppisiin opetus- tai tutkimuslaitoksiin,

⁽¹⁾ EYVL N:o L 281, 23.11.1995, s. 31

- (52) jäsenvaltioiden, joilla on erityisiä säännöksiä, joihin sisältyy tässä direktiivissä tarkoitettua sui generis -oikeutta vastaava oikeus, on voitava säilyttää uuden oikeuden osalta lainsäädännössä perinteisesti vahvistetut poikkeukset,
- (53) todistusvelvollisuus tietokannan valmistuspäivän osoittamisesta kuuluu tietokannan valmistajalle,
- (54) todistusvelvollisuus niiden edellytysten olemassaolosta, joiden perusteella voidaan katsoa, että tietokannan sisällön olennaista muuttamista voidaan pitää uutena huomattavana investointina, kuuluu investoinnista seuranneen tietokannan valmistajalle,
- (55) uusi huomattava investointi, josta seuraa myös uusi suoja-aika, voi käsittää tietokannan sisällön olennaisen tarkistamisen,
- (56) oikeutta estää laitton kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö sovelletaan sellaisiin tietokantoihin, joiden valmistaja on jonkin kolmannen maan kansalainen tai asuu siellä vakituisesti, sekä tietokantoihin, joiden valmistaja ei ole perustamissopimuksessa tarkoitettu yhteisön jäsenvaltion alueelle sijoittautunut oikeushenkilö, ainoastaan silloin, kun kyseinen kolmas maa antaa vastaavan suojan niille tietokannoille, joiden valmistaja on jonkin yhteisön jäsenvaltion kansalainen tai asuu yhteisön alueella vakituisesti,
- (57) sen lisäksi, mitä jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädetään tekijänoikeuden tai muiden oikeuksien loukkaamisen seuraamuksista, jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan sisällön luvattoman kopioimisen ja/tai uudelleen käyttämisen asianmukaisista seuraamuksista,
- (58) sen suojan lisäksi, minkä tämä direktiivi antaa tietokannan rakenteelle tekijänoikeudellisenä suojana sekä sen sisällölle kopioinnin ja/tai uudelleenkäytön estävänä oikeudellisenä sui generis -suojana, sovelletaan edelleen jäsenvaltioiden muita tietokantalan tuotteiden ja palveluiden toimittamiseen liittyviä lainsäädännöllisiä määräyksiä,
- (59) tämä direktiivi ei rajoita audiovisuaalisista teoksista koostuvia tietokantoja koskevien sääntöjen soveltamista, jotka jossakin jäsenvaltiossa on annettu audiovisuaalisten ohjelmien televisiolähetystä koskevassa lainsäädännössä, ja
- (60) rietyt jäsenvaltiot antavat tällä hetkellä tekijänoikeudellista suojaa sellaisille tietokannoille, jotka eivät vastaa tässä direktiivissä tarkoitettuja tekijänoikeu-

dellisen suojan saamiselle asetettuja arviointiperusteita; vaikka kyseisille tietokannoille voidaan antaa suojaa tässä direktiivissä tarkoitettua sisällön luvattoman kopioinnin ja/tai uudelleen käyttämisen estävän oikeuden perusteella, viimeksi mainitun oikeuden perusteella annettu suoja-aika on huomattavasti lyhyempi kuin se, mikä niillä on tällä hetkellä voimassa olevien kansallisten järjestelmien perusteella; tietokannan tekijänoikeudellisen suojan myöntämiseen sovellettavien arviointiperusteiden yhdenmukaistaminen ei saa vaikuttaa niin, että kyseisten oikeudenhaltijoiden nyt voimassa oleva suoja-aika lyhenisi; tätä varten on aiheellista säätää poikkeus; tämän poikkeuksen vaikutusten on rajoituttava kyseisten jäsenvaltioiden alueille,

OVAT ANTANEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

I LUKU

SOVELTAMISALA

1 artikla

Soveltamisala

1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikenmuotoisten tietokantojen oikeudelliseen suojaan.
2. Tässä direktiivissä 'tietokannalla' tarkoitetaan teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy.
3. Tämän direktiivin mukaista suojaa ei sovelleta tietokoneohjelmiin, joita käytetään elektronisen pääsymahdollisuuden sisältävien tietokantojen valmistamiseen tai niiden käyttämiseen.

2 artikla

Soveltamisalan rajoitukset

Tämän direktiivin säännökset eivät rajoita soveltamasta yhteisön säännöksiä, jotka koskevat

- a) tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa;
- b) vuokraus- ja lainausoikeuksia sekä tiettyjä tekijänoikeuden lähioikeuksia henkisen omaisuuden alalla;
- c) tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloaika.

II LUKU

TEKIJÄNOIKEUS

3 artikla

Suojan kohde

1. Tämän direktiivin säännösten mukaisesti tietokannat, jotka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen, saavat sellaisenaan tekijänoikeussuojaa. Muita perusteita ei saa soveltaa määrittäessä, voidaanko ne suojata.

2. Tällä direktiivillä säädetty tietokantojen tekijänoikeudellinen suoja ei ulotu tietokantojen sisältöihin eikä rajoita mainittuihin sisältöihin kohdistuvia muita oikeuksia.

4 artikla

Tietokannan tekijä

1. Tietokannan tekijä on luonnollinen henkilö tai luonnollisten henkilöiden ryhmä, joka on luonut tietokannan, tai asianomaisen valtion lainsäädännön salliessa oikeushenkilö, jota kyseinen lainsäädännön mukaan pidetään oikeudenhaltijana.

2. Jäsenvaltioissa, joiden lainsäädännössä on säädetty yhteisteoksien suojasta, taloudelliset oikeudet kuuluvat yhteisteoksen tekijänoikeuden haltijalle.

3. Kun useat luonnolliset henkilöt luovat yhdessä tietokannan, yksinoikeudet kuuluvat näille henkilöille yhteisesti.

5 artikla

Yksinoikeudet

Tietokannan tekijällä on yksinoikeus kyseisen tietokannan tekijänoikeudella suojattavan ilmaisumuodon suhteen suorittaa seuraavat toimet tai antaa lupa niihin:

- tietokannan tai sen osan tilapäinen tai pysyvä toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa;
- kääntäminen, muuntelu, sovittaminen tai muu muuttaminen;
- tietokannan tai sen kopioiden millä tahansa tavalla tapahtuva levittäminen yleisölle. Kun oikeudenhaltija tai joku hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokannan kopion yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus määrätä kyseisen kopion edelleen myymisestä yhteisössä raukeaa;

d) välittäminen yleisölle, julkinen näyttäminen ja julkinen esittäminen;

e) edellä b kohdassa tarkoitettujen toimien tulosten kaikenlainen toisintaminen, levittäminen, välittäminen yleisölle, julkinen näyttäminen tai julkinen esittäminen.

6 artikla

Yksinoikeuksien rajoitukset

1. Tietokannan tai sen kopioiden laillinen käyttäjä voi ilman tietokannan tekijän lupaa suorittaa kaikki 5 artiklassa tarkoitettut toimet, jotka ovat tarpeen tietokannan sisältöön pääsyä tai sen tavanmukaista käyttöä varten. Jos laillisella käyttäjällä on lupa käyttää ainoastaan osaa tietokannasta, tätä kohtaa sovelletaan vain kyseiseen osaan.

2. Jäsenvaltiot voivat säätää 5 artiklassa tarkoitettuihin oikeuksiin rajoituksia seuraavissa tapauksissa:

- muussa kuin elektronisessa muodossa olevan tietokannan toisintaminen yksityisiin tarkoituksiin;
- käyttö yksinomaan opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseen, siinä määrin, kun ei-kaupalliseen tavoitteeseen pyrkiminen siihen oikeuttaa ja edellyttäen, että lähde mainitaan aina;
- käyttö yleisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hallinnollista tai oikeudellista menettelyä varten;
- niiden kansallisissa oikeudessa perinteisesti säädettyt muut tekijänoikeutta koskevat rajoitukset, sanotun kuitenkin rajoittamatta a, b ja c alakohdan säännösten soveltamista.

3. Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti tätä artiklaa ei voi tulkita siten, että sitä voitaisiin soveltaa tavalla, joka loukkaa kohtuuttomasti oikeudenhaltijan laillisia etuja tai on ristiriidassa tietokannan tavanmukaisen käytön kanssa.

III LUKU

SUI GENERIS -OIKEUS

7 artikla

Suojan kohde

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan valmistajalle oikeus kieltää sellaisen tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia, koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

2. Tätä lukua sovellettaessa tarkoitetaan

- a) 'kopiointinalla' tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalustalta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa;
- b) 'uudelleenkäytöllä' tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan mitä tahansa saattamista yleisön saataville kopioita levittämällä, vuokraamalla, onlinesiirrolla tai muulla siirtotavalla. Kun oikeudenhaltija tai joku hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran myynyt tietokannan kopion yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus määrätä kyseisen kopion edelleenmyymisestä yhteisössä raukeaa.

Julkinen lainaaminen ei ole kopiointia tai uudelleenkäyttöä.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu oikeus voidaan siirtää, luovuttaa tai siihen voidaan antaa sopimukseen perustuva käyttö lupa.

4. Tämän artiklan 1 kohdassa säädettyä oikeutta sovelletaan riippumatta siitä, että tekijänoikeus tai muut oikeudet mahdollisesti suojaavat tietokantaa. Sen lisäksi mainittua oikeutta sovelletaan riippumatta siitä, että tekijänoikeus tai muut oikeudet mahdollisesti suojaavat tietokannan sisältöä. Tietokantojen suojaaminen tämän artiklan 1 kohdassa säädettyllä oikeudella ei rajoita niiden sisältöön kohdistuvia oikeuksia.

5. Tietokannan sisällön epäolennaisien osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat johtaa tämän tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin tai jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille, eivät ole sallittuja.

8 artikla

Laillisen käyttäjän oikeudet ja velvollisuudet

1. Yleisön saataville millä tahansa tavalla saatetun tietokannan valmistaja ei voi estää tämän tietokannan laillista käyttäjää kopioimasta ja käyttämästä uudelleen kannan sisällön laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioiden epäolennaisia osia mihin tahansa tarkoitukseen. Jos laillisella käyttäjällä on lupa kopioida ja/tai käyttää uudelleen vain osaa tietokannasta, tätä kohtaa sovelletaan vain tähän osaan.

2. Yleisön saataville millä tahansa tavalla saatetun tietokannan laillinen käyttäjä ei voi suorittaa toimia, jotka ovat ristiriidassa tämän tietokannan tavanmukaisen käytön kanssa tai loukkaavat kohtuuttomasti tietokannan valmistajan laillisia etuja.

3. Yleisön saataville millä tahansa tavalla saatetun tietokannan laillinen käyttäjä ei voi rajoittaa tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltijan tähän tietokantaan sisältyviin teoksiin tai suorituksiin liittyviä etuja.

9 artikla

Poikkeukset sui generis -oikeuteen

Jäsenvaltiot voivat vahvistaa, että yleisön saataville millä tahansa tavalla saatetun tietokannan laillinen käyttäjä voi kopioida ja/tai käyttää uudelleen ilman tietokannan valmistajan lupaa tietokannan sisällön olennaisen osan,

- a) kun kyseessä on muussa kuin elektronisessa muodossa olevan tietokannan kopioiminen yksityisiin tarkoituksiin;
- b) kun kyseessä on kopioiminen opetuksen tai tieteellisen tutkimuksen havainnollistamiseksi, edellyttäen, että lähde on ilmoitettu ja että toimet tapahtuvat ei-kaupallisen päämäärän oikeuttamissa rajoissa;
- c) kun kyseessä on kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö yleisen turvallisuuden varmistamiseksi hallinnollista tai oikeudellista menettelyä varten.

10 artikla

Suoja-aika

1. Edellä 7 artiklassa säädetty oikeus alkaa tietokannan valmistamisen loppuunsaattamisesta. Se päättyy, kun on kulunut 15 vuotta valmistamisen loppuunsaattamista seuraavan vuoden tammikuun ensimmäisestä päivästä.

2. Jos tietokanta on saatettu millä tahansa tavalla yleisön saataville ennen 1 kohdassa tarkoitettua ajanjakson päättymistä, tämän oikeuden perusteella saatu suoja-aika päättyy, kun on kulunut 15 vuotta sen tammikuun ensimmäisestä päivästä, joka seuraa sitä päivää, jona tietokanta on saatettu yleisön saataville ensimmäisen kerran.

3. Kaikkien tietokannan sisällön määrällisesti ja/tai laadullisesti arvioituna olennaisien muutosten, erityisesti kaikkien olennaisien muutosten, jotka johtuvat peräkkäisten lisäysten, poistojen tai muutosten yhteisvaikutuksesta ja joiden perusteella voitaisiin katsoa, että kyseessä on uusi, laadullisesti tai määrällisesti arvioituna olennainen investointi, perusteella tämän investoinnin tuloksena olevalle tietokannalle voidaan antaa oma suoja-aika.

11 artikla

Sui generis -oikeuden antamaan suojaan oikeutetut

1. Edellä 7 artiklassa säädettyä oikeutta sovelletaan tietokantoihin, joiden valmistaja tai oikeudenhaltija on jonkin jäsenvaltion kansalainen tai jolla on vakainainen asuinpaikka yhteisön alueella.

2. Mitä 1 kohdassa säädetään, sovelletaan myös yhtiöihin ja yrityksiin, jotka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja joiden yhtiöjärjestyksessä määrätty kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka on yhteisön alueella; jos tällaisella yhtiöllä tai yrityksellä on ainoastaan yhtiöjärjestyksessä määrätty kotipaikka yhteisön alueella, sen toimilla tulee olla todellinen ja jatkuva yhteys jonkin jäsenvaltion talouteen.

3. Neuvosto tekee komission ehdotuksesta sopimukset, joilla ulotetaan 7 artiklassa säädetty oikeus kolmansissa maissa valmistettuihin tietokantoihin, jotka eivät kuulu 1 ja 2 kohdan säännösten soveltamisalaan. Tämän menettelyn nojalla tietokannoille annettu suoja-aika ei ole pitempi kuin 10 artiklassa säädetty suoja-aika.

LUKU IV

YHTEISET SÄÄNNÖKSET

12 artikla

Seuraamukset

Jäsenvaltioiden on säädettävä asianmukaisista seuraamuksista tässä direktiivissä säädettyjen oikeuksien rikkomisesta.

13 artikla

Muiden säännösten soveltaminen

Tämän direktiivin säännökset eivät vaikuta muihin säännöksiin, jotka koskevat erityisesti tietokantoihin sisältyviin tietoihin, teoksiin tai muuhun aineistoon liittyviä tekijänoikeuksia, lähioikeuksia tai muita oikeuksia tai velvoitteita, patentteja, tavaramerkkejä, malleja, kansallisaarteiden suojaa, keskinäisiä sopimuksia koskevaa oikeutta ja vilpillistä kilpailua, liikesalaisuutta, turvallisuutta, luottamuksellisuutta, henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa, julkisten asiakirjojen saatavuutta tai sopimusoikeutta.

14 artikla

Ajallinen soveltaminen

1. Tässä direktiivissä säädettyä suojaa sovelletaan tekijänoikeuden osalta myös ennen 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua päivää luotuihin tietokantoihin, jotka mainittuna päivänä täyttävät tässä direktiivissä asetetut vaatimukset tekijänoikeudellisen suojan saamiseksi tietokannoille.

2. Edellä 1 kohdassa säädetystä poiketen tämä direktiivi ei lyhennä jossakin jäsenvaltiossa tämän direktiivin julkaisupäivänä tekijänoikeuden perusteella suojatun tietokannan, joka ei täytä 3 artiklan 1 kohdan mukaisia tekijänoikeudellisen suojan saamisen edellytyksiä, jäljellä olevaa tekijänoikeudellista suoja-aikaa kyseisessä jäsenvaltiossa.

3. Tämän direktiivin mukaista suojaa sovelletaan 7 artiklassa säädetyn oikeuden osalta myös tietokantoihin, joiden valmistaminen on saatettu päätökseen 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua päivää edeltävien 15 vuoden aikana ja jotka mainittuna päivänä täyttävät tämän direktiivin 7 artiklassa säädetty vaatimukset.

4. Edellä 1 ja 3 kohdassa säädetty suoja ei rajoita ennen näissä kohdissa tarkoitettua päivää tehtyjä toimia ja hankittuja oikeuksia.

5. Sellaisen tietokannan, jonka valmistus on saatettu päätökseen 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua päivää edeltävien 15 vuoden aikana, 7 artiklassa säädetyn oikeuden perusteella saatu suoja-aika päättyy, kun on kulunut 15 vuotta tätä päivää seuraavan tammikuun 1 päivästä.

15 artikla

Tiettyjen säännösten pakottavuus

Kaikki 6 artiklan 1 kohdan ja 8 artiklan vastaiset sopimusmääräykset ovat mitättömiä.

16 artikla

Loppusäännökset

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 1 päivään tammikuuta 1998 mennessä.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

3. Komissio toimittaa viimeistään 1 kohdassa tarkoitettua päivää seuraavan kolmannen vuoden lopussa ja tämän jälkeen joka kolmas vuosi Euroopan parlamentille, neuvostolle sekä talous- ja sosiaalikomitealle tämän direktiivin soveltamisesta kertomuksen, jossa se tarkastelee jäsenvaltioiden toimittamien erityisten tietojen perusteella sui generis -oikeuden soveltamista, 8 ja 9 artikla mukaan lukien, ja toteaa erityisesti, onko oikeuden soveltaminen aiheuttanut sellaisia määräävän markkina-aseman väärinkäytöksiä tai vakavia haittoja vapaalle kilpailulle, joiden perusteella olisi syytä toteuttaa aiheelliset toimenpiteet, joihin kuuluvat erityisesti pakkolisenssijärjestelyt. Komissio esittää tarvittaessa ehdotuksia direktiivin mukauttamiseksi tietokanta-alan kehitykseen.

17 artikla

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Strasbourgissa 11 päivänä maaliskuuta 1996.

Euroopan parlamentin puolesta

K. HÄNSCH

Puhemies

Neuvoston puolesta

L. DINI

Puheenjohtaja

DIRECTIVE 96/9/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL

of 11 March 1996

on the legal protection of databases

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Article 57 (2), 66 and 100a thereof,

Having regard to the proposal from the Commission ⁽¹⁾,

Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee ⁽²⁾,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 189b of the Treaty ⁽³⁾,

(1) Whereas databases are at present not sufficiently protected in all Member States by existing legislation; whereas such protection, where it exists, has different attributes;

(2) Whereas such differences in the legal protection of databases offered by the legislation of the Member States have direct negative effects on the functioning of the internal market as regards databases and in particular on the freedom of natural and legal persons to provide on-line database goods and services on the basis of harmonized legal arrangements throughout the Community; whereas such differences could well become more pronounced as Member States introduce new legislation in this field, which is now taking on an increasingly international dimension;

(3) Whereas existing differences distorting the functioning of the internal market need to be removed and new ones prevented from arising, while differences not adversely affecting the functioning of the internal market or the development of an information market within the Community need not be removed or prevented from arising;

(4) Whereas copyright protection for databases exists in varying forms in the Member States according to

legislation or case-law, and whereas, if differences in legislation in the scope and conditions of protection remain between the Member States, such unharmonized intellectual property rights can have the effect of preventing the free movement of goods or services within the Community;

(5) Whereas copyright remains an appropriate form of exclusive right for authors who have created databases;

(6) Whereas, nevertheless, in the absence of a harmonized system of unfair-competition legislation or of case-law, other measures are required in addition to prevent the unauthorized extraction and/or re-utilization of the contents of a database;

(7) Whereas the making of databases requires the investment of considerable human, technical and financial resources while such databases can be copied or accessed at a fraction of the cost needed to design them independently;

(8) Whereas the unauthorized extraction and/or re-utilization of the contents of a database constitute acts which can have serious economic and technical consequences;

(9) Whereas databases are a vital tool in the development of an information market within the Community; whereas this tool will also be of use in many other fields;

(10) Whereas the exponential growth, in the Community and worldwide, in the amount of information generated and processed annually in all sectors of commerce and industry calls for investment in all the Member States in advanced information processing systems;

(11) Whereas there is at present a very great imbalance in the level of investment in the database sector both as between the Member States and between the Community and the world's largest database-producing third countries;

(12) Whereas such an investment in modern information storage and processing systems will not take place within the Community unless a stable and uniform legal protection regime is introduced for the protection of the rights of makers of databases;

⁽¹⁾ OJ No C 156, 23. 6. 1992, p. 4 and

OJ No C 308, 15. 11. 1993, p. 1.

⁽²⁾ OJ No C 19, 25. 1. 1993, p. 3.

⁽³⁾ Opinion of the European Parliament of 23 June 1993 (OJ No C 194, 19. 7. 1993, p. 144), Common Position of the Council of 10 July 1995 (OJ No C 288, 30. 10. 1995, p. 14), Decision of the European Parliament of 14 December 1995 (OJ No C 17, 22. 1. 1996) and Council Decision of 26 February 1996.

- (13) Whereas this Directive protects collections, sometimes called 'compilations', of works, data or other materials which are arranged, stored and accessed by means which include electronic, electromagnetic or electro-optical processes or analogous processes;
- (14) Whereas protection under this Directive should be extended to cover non-electronic databases;
- (15) Whereas the criteria used to determine whether a database should be protected by copyright should be defined to the fact that the selection or the arrangement of the contents of the database is the author's own intellectual creation; whereas such protection should cover the structure of the database;
- (16) Whereas no criterion other than originality in the sense of the author's intellectual creation should be applied to determine the eligibility of the database for copyright protection, and in particular no aesthetic or qualitative criteria should be applied;
- (17) Whereas the term 'database' should be understood to include literary, artistic, musical or other collections of works or collections of other material such as texts, sound, images, numbers, facts, and data; whereas it should cover collections of independent works, data or other materials which are systematically or methodically arranged and can be individually accessed; whereas this means that a recording or an audiovisual, cinematographic, literary or musical work as such does not fall within the scope of this Directive;
- (18) Whereas this Directive is without prejudice to the freedom of authors to decide whether, or in what manner, they will allow their works to be included in a database, in particular whether or not the authorization given is exclusive; whereas the protection of databases by the *sui generis* right is without prejudice to existing rights over their contents, and whereas in particular where an author or the holder of a related right permits some of his works or subject matter to be included in a database pursuant to a non-exclusive agreement, a third party may make use of those works or subject matter subject to the required consent of the author or of the holder of the related right without the *sui generis* right of the maker of the database being invoked to prevent him doing so, on condition that those works or subject matter are neither extracted from the database nor re-utilized on the basis thereof;
- (19) Whereas, as a rule, the compilation of several recordings of musical performances on a CD does not come within the scope of this Directive, both because, as a compilation, it does not meet the conditions for copyright protection and because it does not represent a substantial enough investment to be eligible under the *sui generis* right;
- (20) Whereas protection under this Directive may also apply to the materials necessary for the operation or consultation of certain databases such as thesaurus and indexation systems;
- (21) Whereas the protection provided for in this Directive relates to databases in which works, data or other materials have been arranged systematically or methodically; whereas it is not necessary for those materials to have been physically stored in an organized manner;
- (22) Whereas electronic databases within the meaning of this Directive may also include devices such as CD-ROM and CD-i;
- (23) Whereas the term 'database' should not be taken to extend to computer programs used in the making or operation of a database, which are protected by Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs⁽¹⁾;
- (24) Whereas the rental and lending of databases in the field of copyright and related rights are governed exclusively by Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property⁽²⁾;
- (25) Whereas the term of copyright is already governed by Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonizing the term of protection of copyright and certain related rights⁽³⁾;
- (26) Whereas works protected by copyright and subject matter protected by related rights, which are incorporated into a database, remain nevertheless protected by the respective exclusive rights and may not be incorporated into, or extracted from, the database without the permission of the right-holder or his successors in title;
- (27) Whereas copyright in such works and related rights in subject matter thus incorporated into a database

⁽¹⁾ OJ No L 122, 17. 5. 1991, p. 42. Directive as last amended by Directive 93/98/EEC (OJ No L 290, 24. 11. 1993, p. 9.)

⁽²⁾ OJ No L 346, 27. 11. 1992, p. 61.

⁽³⁾ OJ No L 290, 24. 11. 1993, p. 9.

are in no way affected by the existence of a separate right in the selection or arrangement of these works and subject matter in a database;

- (28) Whereas the moral rights of the natural person who created the database belong to the author and should be exercised according to the legislation of the Member States and the provisions of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works; whereas such moral rights remain outside the scope of this Directive;
- (29) Whereas the arrangements applicable to databases created by employees are left to the discretion of the Member States; whereas, therefore nothing in this Directive prevents Member States from stipulating in their legislation that where a database is created by an employee in the execution of his duties or following the instructions given by his employer, the employer exclusively shall be entitled to exercise all economic rights in the database so created, unless otherwise provided by contract;
- (30) Whereas the author's exclusive rights should include the right to determine the way in which his work is exploited and by whom, and in particular to control the distribution of his work to unauthorized persons;
- (31) Whereas the copyright protection of databases includes making databases available by means other than the distribution of copies;
- (32) Whereas Member States are required to ensure that their national provisions are at least materially equivalent in the case of such acts subject to restrictions as are provided for by this Directive;
- (33) Whereas the question of exhaustion of the right of distribution does not arise in the case of on-line databases, which come within the field of provision of services; whereas this also applies with regard to a material copy of such a database made by the user of such a service with the consent of the right-holder; whereas, unlike CD-ROM or CD-i, where the intellectual property is incorporated in a material medium, namely an item of goods, every on-line service is in fact an act which will have to be subject to authorization where the copyright so provides;
- (34) Whereas, nevertheless, once the rightholder has chosen to make available a copy of the database to a user, whether by an on-line service or by other means of distribution, that lawful user must be able to access and use the database for the purposes and in the way set out in the agreement with the right-holder, even if such access and use necessitate performance of otherwise restricted acts;
- (35) Whereas a list should be drawn up of exceptions to restricted acts, taking into account the fact that copyright as covered by this Directive applies only to the selection or arrangements of the contents of a database; whereas Member States should be given the option of providing for such exceptions in certain cases; whereas, however, this option should be exercised in accordance with the Berne Convention and to the extent that the exceptions relate to the structure of the database; whereas a distinction should be drawn between exceptions for private use and exceptions for reproduction for private purposes, which concerns provisions under national legislation of some Member States on levies on blank media or recording equipment;
- (36) Whereas the term 'scientific research' within the meaning of this Directive covers both the natural sciences and the human sciences;
- (37) Whereas Article 10 (1) of the Berne Convention is not affected by this Directive;
- (38) Whereas the increasing use of digital recording technology exposes the database maker to the risk that the contents of his database may be copied and rearranged electronically, without his authorization, to produce a database of identical content which, however, does not infringe any copyright in the arrangement of his database;
- (39) Whereas, in addition to aiming to protect the copyright in the original selection or arrangement of the contents of a database, this Directive seeks to safeguard the position of makers of databases against misappropriation of the results of the financial and professional investment made in obtaining and collection the contents by protecting the whole or substantial parts of a database against certain acts by a user or competitor;
- (40) Whereas the object of this *sui generis* right is to ensure protection of any investment in obtaining, verifying or presenting the contents of a database for the limited duration of the right; whereas such investment may consist in the deployment of financial resources and/or the expending of time, effort and energy;

- (41) Whereas the objective of the *sui generis* right is to give the maker of a database the option of preventing the unauthorized extraction and/or re-utilization of all or a substantial part of the contents of that database; whereas the maker of a database is the person who takes the initiative and the risk of investing; whereas this excludes subcontractors in particular from the definition of maker;
- (42) Whereas the special right to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization relates to acts by the user which go beyond his legitimate rights and thereby harm the investment; whereas the right to prohibit extraction and/or re-utilization of all or a substantial part of the contents relates not only to the manufacture of a parasitical competing product but also to any user who, through his acts, causes significant detriment, evaluated qualitatively or quantitatively, to the investment;
- (43) Whereas, in the case of on-line transmission, the right to prohibit re-utilization is not exhausted either as regards the database or as regards a material copy of the database or of part thereof made by the addressee of the transmission with the consent of the rightholder;
- (44) Whereas, when on-screen display of the contents of a database necessitates the permanent or temporary transfer of all or a substantial part of such contents to another medium, that act should be subject to authorization by the rightholder;
- (45) Whereas the right to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization does not in any way constitute an extension of copyright protection to mere facts or data;
- (46) Whereas the existence of a right to prevent the unauthorized extraction and/or re-utilization of the whole or a substantial part of works, data or materials from a database should not give rise to the creation of a new right in the works, data or materials themselves;
- (47) Whereas, in the interests of competition between suppliers of information products and services, protection by the *sui generis* right must not be afforded in such a way as to facilitate abuses of a dominant position, in particular as regards the creation and distribution of new products and services which have an intellectual, documentary, technical, economic or commercial added value; whereas, therefore, the provisions of this Directive are without prejudice to the application of Community or national competition rules;
- (48) Whereas the objective of this Directive, which is to afford an appropriate and uniform level of protection of databases as a means to secure the remuneration of the maker of the database, is different from the aim of Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data⁽¹⁾, which is to guarantee free circulation of personal data on the basis of harmonized rules designed to protect fundamental rights, notably the right to privacy which is recognized in Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms; whereas the provisions of this Directive are without prejudice to data protection legislation;
- (49) Whereas, notwithstanding the right to prevent extraction and/or re-utilization of all or a substantial part of a database, it should be laid down that the maker of a database or rightholder may not prevent a lawful user of the database from extracting and re-utilizing insubstantial parts; whereas, however, that user may not unreasonably prejudice either the legitimate interests of the holder of the *sui generis* right or the holder of copyright or a related right in respect of the works or subject matter contained in the database;
- (50) Whereas the Member States should be given the option of providing for exceptions to the right to prevent the unauthorized extraction and/or re-utilization of a substantial part of the contents of a database in the case of extraction for private purposes, for the purposes of illustration for teaching or scientific research, or where extraction and/or re-utilization are/is carried out in the interests of public security or for the purposes of an administrative or judicial procedure; whereas such operations must not prejudice the exclusive rights of the maker to exploit the database and their purpose must not be commercial;
- (51) Whereas the Member States, where they avail themselves of the option to permit a lawful user of a database to extract a substantial part of the contents for the purposes of illustration for teaching or scientific research, may limit that permission to certain categories of teaching or scientific research institution;

⁽¹⁾ OJ No L 281, 23. 11. 1995, p. 31.

- (52) Whereas those Member States which have specific rules providing for a right comparable to the *sui generis* right provided for in this Directive should be permitted to retain, as far as the new right is concerned, the exceptions traditionally specified by such rules;
- (53) Whereas the burden of proof regarding the date of completion of the making of a database lies with the maker of the database;
- (54) Whereas the burden of proof that the criteria exist for concluding that a substantial modification of the contents of a database is to be regarded as a substantial new investment lies with the maker of the database resulting from such investment;
- (55) Whereas a substantial new investment involving a new term of protection may include a substantial verification of the contents of the database;
- (56) Whereas the right to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization in respect of a database should apply to databases whose makers are nationals or habitual residents of third countries or to those produced by legal persons not established in a Member State, within the meaning of the Treaty, only if such third countries offer comparable protection to databases produced by nationals of a Member State or persons who have their habitual residence in the territory of the Community;
- (57) Whereas, in addition to remedies provided under the legislation of the Member States for infringements of copyright or other rights, Member States should provide for appropriate remedies against unauthorized extraction and/or re-utilization of the contents of a database;
- (58) Whereas, in addition to the protection given under this Directive to the structure of the database by copyright, and to its contents against unauthorized extraction and/or re-utilization under the *sui generis* right, other legal provisions in the Member States relevant to the supply of database goods and services continue to apply;
- (59) Whereas this Directive is without prejudice to the application to databases composed of audiovisual works of any rules recognized by a Member State's legislation concerning the broadcasting of audiovisual programmes;
- (60) Whereas some Member States currently protect under copyright arrangements databases which do not meet the criteria for eligibility for copyright

protection laid down in this Directive; whereas, even if the databases concerned are eligible for protection under the right laid down in this Directive to prevent unauthorized extraction and/or re-utilization of their contents, the term of protection under that right is considerably shorter than that which they enjoy under the national arrangements currently in force; whereas harmonization of the criteria for determining whether a database is to be protected by copyright may not have the effect of reducing the term of protection currently enjoyed by the rightholders concerned; whereas a derogation should be laid down to that effect; whereas the effects of such derogation must be confined to the territories of the Member States concerned,

HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE:

CHAPTER I

SCOPE

Article 1

Scope

1. This Directive concerns the legal protection of databases in any form.
2. For the purposes of this Directive, 'database' shall mean a collection of independent works, data or other materials arranged in a systematic or methodical way and individually accessible by electronic or other means.
3. Protection under this Directive shall not apply to computer programs used in the making or operation of databases accessible by electronic means.

Article 2

Limitations on the scope

This Directive shall apply without prejudice to Community provisions relating to:

- (a) the legal protection of computer programs;
- (b) rental right, lending right and certain rights related to copyright in the field of intellectual property;
- (c) the term of protection of copyright and certain related rights.

CHAPTER II

COPYRIGHT

Article 3

Object of protection

1. In accordance with this Directive, databases which, by reason of the selection or arrangement of their contents, constitute the author's own intellectual creation shall be protected as such by copyright. No other criteria shall be applied to determine their eligibility for that protection.

2. The copyright protection of databases provided for by this Directive shall not extend to their contents and shall be without prejudice to any rights subsisting in those contents themselves.

Article 4

Database authorship

1. The author of a database shall be the natural person or group of natural persons who created the base or, where the legislation of the Member States so permits, the legal person designated as the rightholder by that legislation.

2. Where collective works are recognized by the legislation of a Member State, the economic rights shall be owned by the person holding the copyright.

3. In respect of a database created by a group of natural persons jointly, the exclusive rights shall be owned jointly.

Article 5

Restricted acts

In respect of the expression of the database which is protectable by copyright, the author of a database shall have the exclusive right to carry out or to authorize:

- (a) temporary or permanent reproduction by any means and in any form, in whole or in part;
- (b) translation, adaptation, arrangement and any other alteration;
- (c) any form of distribution to the public of the database or of copies thereof. The first sale in the Community of a copy of the database by the rightholder or with his consent shall exhaust the right to control resale of that copy within the Community;
- (d) any communication, display or performance to the public;

- (e) any reproduction, distribution, communication, display or performance to the public of the results of the acts referred to in (b).

Article 6

Exceptions to restricted acts

1. The performance by the lawful user of a database or of a copy thereof of any of the acts listed in Article 5 which is necessary for the purposes of access to the contents of the databases and normal use of the contents by the lawful user shall not require the authorization of the author of the database. Where the lawful user is authorized to use only part of the database, this provision shall apply only to that part.

2. Member States shall have the option of providing for limitations on the rights set out in Article 5 in the following cases:

- (a) in the case of reproduction for private purposes of a non-electronic database;
- (b) where there is use for the sole purpose of illustration for teaching or scientific research, as long as the source is indicated and to the extent justified by the non-commercial purpose to be achieved;
- (c) where there is use for the purposes of public security of for the purposes of an administrative or judicial procedure;
- (d) where other exceptions to copyright which are traditionally authorized under national law are involved, without prejudice to points (a), (b) and (c).

3. In accordance with the Berne Convention for the protection of Literary and Artistic Works, this Article may not be interpreted in such a way as to allow its application to be used in a manner which unreasonably prejudices the rightholder's legitimate interests or conflicts with normal exploitation of the database.

CHAPTER III

SUI GENERIS RIGHT

Article 7

Object of protection

1. Member States shall provide for a right for the maker of a database which shows that there has been qualitatively and/or quantitatively a substantial investment in either the obtaining, verification or presentation of the contents to prevent extraction and/or re-utilization of the whole or of a substantial part, evaluated qualitatively and/or quantitatively, of the contents of that database.

2. For the purposes of this Chapter:

- (a) 'extraction' shall mean the permanent or temporary transfer of all or a substantial part of the contents of a database to another medium by any means or in any form;
- (b) 're-utilization' shall mean any form of making available to the public all or a substantial part of the contents of a database by the distribution of copies, by renting, by on-line or other forms of transmission. The first sale of a copy of a database within the Community by the rightholder or with his consent shall exhaust the right to control resale of that copy within the Community;

Public lending is not an act of extraction or re-utilization.

3. The right referred to in paragraph 1 may be transferred, assigned or granted under contractual licence.

4. The right provided for in paragraph 1 shall apply irrespective of the eligibility of that database for protection by copyright or by other rights. Moreover, it shall apply irrespective of eligibility of the contents of that database for protection by copyright or by other rights. Protection of databases under the right provided for in paragraph 1 shall be without prejudice to rights existing in respect of their contents.

5. The repeated and systematic extraction and/or re-utilization of insubstantial parts of the contents of the database implying acts which conflict with a normal exploitation of that database or which unreasonably prejudice the legitimate interests of the maker of the database shall not be permitted.

Article 8

Rights and obligations of lawful users

1. The maker of a database which is made available to the public in whatever manner may not prevent a lawful user of the database from extracting and/or re-utilizing insubstantial parts of its contents, evaluated qualitatively and/or quantitatively, for any purposes whatsoever. Where the lawful user is authorized to extract and/or re-utilize only part of the database, this paragraph shall apply only to that part.

2. A lawful user of a database which is made available to the public in whatever manner may not perform acts which conflict with normal exploitation of the database or unreasonably prejudice the legitimate interests of the maker of the database.

3. A lawful user of a database which is made available to the public in any manner may not cause prejudice to

the holder of a copyright or related right in respect of the works or subject matter contained in the database.

Article 9

Exceptions to the *sui generis* right

Member States may stipulate that lawful users of a database which is made available to the public in whatever manner may, without the authorization of its maker, extract or re-utilize a substantial part of its contents:

- (a) in the case of extraction for private purposes of the contents of a non-electronic database;
- (b) in the case of extraction for the purposes of illustration for teaching or scientific research, as long as the source is indicated and to the extent justified by the non-commercial purpose to be achieved;
- (c) in the case of extraction and/or re-utilization for the purposes of public security or an administrative or judicial procedure.

Article 10

Term of protection

1. The right provided for in Article 7 shall run from the date of completion of the making of the database. It shall expire fifteen years from the first of January of the year following the date of completion.

2. In the case of a database which is made available to the public in whatever manner before expiry of the period provided for in paragraph 1, the term of protection by that right shall expire fifteen years from the first of January of the year following the date when the database was first made available to the public.

3. Any substantial change, evaluated qualitatively or quantitatively, to the contents of a database, including any substantial change resulting from the accumulation of successive additions, deletions or alterations, which would result in the database being considered to be a substantial new investment, evaluated qualitatively or quantitatively, shall qualify the database resulting from that investment for its own term of protection.

Article 11

Beneficiaries of protection under the *sui generis* right

1. The right provided for in Article 7 shall apply to database whose makers or rightholders are nationals of a Member State or who have their habitual residence in the territory of the Community.

2. Paragraph 1 shall also apply to companies and firms formed in accordance with the law of a Member State and having their registered office, central administration or principal place of business within the Community; however, where such a company or firm has only its registered office in the territory of the Community, its operations must be genuinely linked on an ongoing basis with the economy of a Member State.

3. Agreements extending the right provided for in Article 7 to databases made in third countries and falling outside the provisions of paragraphs 1 and 2 shall be concluded by the Council acting on a proposal from the Commission. The term of any protection extended to databases by virtue of that procedure shall not exceed that available pursuant to Article 10.

CHAPTER IV

COMMON PROVISIONS

Article 12

Remedies

Member States shall provide appropriate remedies in respect of infringements of the rights provided for in this Directive.

Article 13

Continued application of other legal provisions

This Directive shall be without prejudice to provisions concerning in particular copyright, rights related to copyright or any other rights or obligations subsisting in the data, works or other materials incorporated into a database, patent rights, trade marks, design rights, the protection of national treasures, laws on restrictive practices and unfair competition, trade secrets, security, confidentiality, data protection and privacy, access to public documents, and the law of contract.

Article 14

Application over time

1. Protection pursuant to this Directive as regards copyright shall also be available in respect of databases created prior to the date referred to in Article 16 (1) which on that date fulfil the requirements laid down in this Directive as regards copyright protection of databases.

2. Notwithstanding paragraph 1, where a database protected under copyright arrangements in a Member State on the date of publication of this Directive does not fulfil the eligibility criteria for copyright protection laid down in Article 3 (1), this Directive shall not result in any

curtailing in that Member State of the remaining term of protection afforded under those arrangements.

3. Protection pursuant to the provisions of this Directive as regards the right provided for in Article 7 shall also be available in respect of databases the making of which was completed not more than fifteen years prior to the date referred to in Article 16 (1) and which on that date fulfil the requirements laid down in Article 7.

4. The protection provided for in paragraphs 1 and 3 shall be without prejudice to any acts concluded and rights acquired before the date referred to in those paragraphs.

5. In the case of a database the making of which was completed not more than fifteen years prior to the date referred to in Article 16 (1), the term of protection by the right provided for in Article 7 shall expire fifteen years from the first of January following that date.

Article 15

Binding nature of certain provisions

Any contractual provision contrary to Articles 6 (1) and 8 shall be null and void.

Article 16

Final provisions

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 1 January 1998.

When Member States adopt these provisions, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the provisions of domestic law which they adopt in the field governed by this Directive.

3. Not later than at the end of the third year after the date referred to in paragraph 1, and every three years thereafter, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee a report on the application of this Directive, in which, *inter alia*, on the basis of specific information supplied by the Member States, it shall examine in particular the application of the *sui generis* right, including Articles 8 and 9, and shall verify especially whether the application of this right has led to abuse of a dominant position or other interference with free competition which would justify appropriate measures being taken, including the establishment of non-voluntary licensing arrangements. Where necessary, it shall submit proposals for adjustment of this Directive in line with developments in the area of databases.

Article 17

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Strasbourg, 11 March 1996.

For the European Parliament

The President

K. HÄNSCH

For the Council

The President

L. DINI
